



# ჩვენი სოფელი

ბარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტროს ყოველთვიური გამოცემა ♦ აგვისტო/2020

№6 (56)



## ბარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი ლევან დავითაშვილი:

„საქართველოში თხილი გამოჩენილი მნიშვნელობის სასოფლო-სამეურნეო კულტურაა. ქართული თხილი დიდწილად ევროკავშირის ბაზრებზე, ისეთ ქვეყნებში გადის, როგორც: გერმანია, იტალია, საფრანგეთი, ნიდერლანდები. თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმების გამოყენებით, თხილს დიდი საქსპოზიტი პოტენციალი აქვს. ეს შესაძლებელია ჩვენ მაქსიმალურად უნდა გამოვიყენოთ.“

ბოლო წლებში, საქართველოს აგიახური დახვი, განსაკუთრებით თხილის სექტორი, ისეთი ხოტი გამოწვევის წინაშე დადგა, როგორც აზიური ფაქტორების და სხვა დაავადებების წინააღმდეგ ეფექტიანი ბიოლოგიური განხორციელება იყო.

შემუშავდა სტრატეგია, რომელიც გულისხმობდა ჩვეულების მობილიზებას, შესაბამისი სამსახურებისა და ფეხმძიმების სხვადასხვა სახის მიზნების მიხედვით. ფაქტობრივად წინააღმდეგ საქართველოს მიერ ჩატარებული ბიოლოგიური ღონისძიებები სანიმუშო გახდა ბევრი ქვე-

ყნისთვის. ჩვენ, მოვახდინეთ პოპულაციის კონტროლი.

გაგაჩეხებულა ღონისძიებებმა შედეგი გამოიღო, ჩვენ მოვახეხეთ, რომ წელს 50 000 ტონა გამოჩეხილი ხაჩისის თხილი ექსპორტზე გავა. 2016 წლის შემდეგ, ეს ახის ყველაზე მაღალი შედეგი. მაღალი ხაჩისის უხვი მოსავალი ახის წინაპირობა, რომ ფეხმძიმებს გაეხეხებოდა შემოსავლები.

ავისტორიანი თხილის კეფა აქტიური ფაზაში შედის. თვის ბოლოსთვის მოსავლის აღება დასრულდება. შემდეგ იწყება გადამამუშავების

და ექსპორტზე გაგანის პროცესი, რომელიც ჩამდინილ თვის განმავლობაში გაგაჩეხდება. 2020 წლის თხილის მოსავლის ხედილება 2021 წელსაც მოხდება. დღეისათვის, მსოფლიოში, კაკლოვან კულტურებზე, მათ შორის თხილზე, მოთხოვნა მზახდება. ახალი კოორდინაციის პანდემიით შექმნილი ვითარების მიუხედავად, ექსპორტიორებთან და თხილის მწარმოებელთა ასოციაციებთან თანამშრომლობით, ჩვენ შევძლებთ საქსპოზიტი ბაზრებზე ხაჩისის-ანი პროდუქტის ოგანიზებულად მიწოდებას.

## ახალი ამბები

83 2-5



- ლევან დავითაშვილი: „მიმდინარე წელს, საქართველოდან, დაახლოებით, 700 ტონამდე ლურჯი მოცვია ექსპორტირებული“
- დღეის მონაცემებით, საქართველოდან 20, 000 ტონამდე ატამი და ვაშლატამა ექსპორტირებული, რაც 74%-ით აღემატება წინა წლის ანალოგიური პერიოდის მაჩვენებელს
- ლევან დავითაშვილი: „საკუპაციო ხაზის მიმდებარე სოფლებში მარცვლული კულტურების მოსავლის აღებაში ადგილობრივებს აქტიურად ვეხმარებით“



- საერთაშორისო სტანდარტის ლაბორატორია ღვინის ხარისხის კონტროლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი რგოლია
- ღვინის და ალკოჰოლური სასმელების ხარისხის კონტროლი რეგულარულად ხორციელდება

## ზინა სოფელა და ფრინველთა

სოფლის მეურნეობის ადგილობრივი მემკვიდრეობის პროგრამით ფრინველთა მუშაობის საგარეო პროგრამა

- ანტიკრიზისული გეგმის პროგრამების დაწყებიდან დღემდე, 30,000-ზე მეტი მინის ნაკვეთი დარეგისტრირდა, ჯამურმა ფართობმა 10,000 ჰა-ზე მეტი შეადგინა
- GIZ-მა ნიადაგის კვლევის ლაბორატორიას 113 000 ლარის ღირებულების აპარატურა გადასცა
- ინტერვიუ საქართველოს სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო ლაბორატორიის დირექტორთან, ირაკლი გულუდავთან
- ალგეთის წყალსაცავის რეაბილიტაცია იწყება
- შიდა ქართლში სამელიორაციო ინფრასტრუქტურის მონერსიგება გრძელდება
- ალტერნატიული ენერჯორესურსების გამოყენება ტყეზე ზენოლას მნიშვნელოვნად შეამცირებს
- ნახანძრალი ტყის აღდგენის პროექტი გრძელდება! დღეის მონაცემებით, სოფელ დაბაში, 251.6 ჰექტარ ფართობზე დარგულია 591 360 ნერვი

## ბარემოს დაცვა

83 6-7



## სურსათის ეროვნული სააგენტო

83 8

- ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვით დაიცავთ თქვენს და გარშემომყოფთა ჯანმრთელობას!
- ბოლო წლებში შინაურ ცხოველებში ცოფის შემთხვევები 58%-ით შემცირდა
- აღმოსავლეთ საქართველოში იტალიური კალიის საწინააღმდეგო შენამკვლითი ღონისძიებები მიმდინარეობს!
- სურსათის ეროვნული სააგენტო საყანე ფართობებს აუშავებს

## წარმატების ისტორიები

83 9

- მფუტკრემობის წარმატებული სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი ზუგდიდში
- შატო ყირაბალა - აღდგენილი ოჯახური ტრადიცია
- ფრმა, რომელიც სახელმწიფოს მხარდაჭერით შეიქმნა, იტალიაში 45 ტონა ლოკოკინას ექსპორტზე გაიტანს
- იატაკის მოსაჭიმი დანადგარების წარმოება საგურამოში

## ქართული ღვინო

83 10-11

- ინტარვიუ ღვინის ეროვნული სააგენტოს თავმჯდომარესთან, ლევან მესხუზასთან ვაზის ჯიშები:
- ურიშულა - წითელყურძნიანი საღვინე ვაზის ჯიშო
- წითელიური - წითელყურძნიანი საღვინე ვაზის ჯიშო
- ოქროული - თეთრყურძნიანი სასუფრე ვაზის ჯიშო
- აგუნა (ნაცრისფერი მუსკატი) - თეთრყურძნიანი სელექციური სასუფრე ვაზის ჯიშო

## ინტერვიუ

83 12

ბარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტროს სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის მარცვლოვანი კულტურების კვლევის სამსახურის უფროსთან, ცოტნე სამადაშვილთან

83 13

- ნადირობის სფონის კარიოლოგი ბარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი კონტროლს გააგრძელებს
- მეთევზეობის, აკვაკულტურისა და წყლის ბიომრავალფეროვნების დეპარტამენტის საქმიანობა და შავი ზღვის სანაპირო წყლის მონიტორინგი

## ამორჩევა

83 14-15



## ჩვენს ფრინველს

83 16



სილოის დაზადაბის ტექნოლოგია მცირე ფრინველისთვის



**აჩასტანდარტული ვაშლის ჩააღრმავების სახელმწიფოს მხარდაჭერა ფინანსებს შემცირების გამო, საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებით, გახეობის დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს აჩასტანდარტული ვაშლის სუბსიდიების პროექტს განახორციელებს.**

იმისათვის, რომ ვაშლის აღების სეზონზე, დაუბინავებელი არ დარჩეს წარმოებული პროდუქცია, ფერმერებს არ შეეძენათ მოსავლის რეალიზაციის პრობლემა და მიიღონ შემოსავალი, შემუშავდა არასტანდარტული ვაშლის რეალიზაციის ხელშეწყობის სახელმწიფო პროექტი.

პროექტის ფარგლებში, არასტანდარტული ვაშლის შესყიდვის შემთხვევაში, სახელმწიფო სუბსიდიას მიიღებენ ხილის გადამამუშავებელი ის კომპანიები, რომლებიც 2020 წლის 1 დეკემბრამდე, მეხილეობის სფეროში დასაქმებული ფიზიკური პირებისგან 1 კგ არასტანდარტულ ვაშლს არანაკლებ 0.22 ლარად შეისყიდნიან, სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების სააგენტო 1 კგ არასტანდარტულ ვაშლზე 0.10 ლარის ოდენობის სუბსიდიას გასცემს. საწარმოებში არასტანდარტული ვაშლის ორგანიზებულად ჩაბარების მიზნით, საკოორდინაციო შტაბი ამოქმედდება.

ცვლილებები შედის „შელავათიანი აგროკ-

რედიტის“ პროექტშიც, რომლის ფარგლებშიც, არასტანდარტული ვაშლის შემსყიდველ საწარმოებზე საბრუნავი საშუალებებისთვის კრედიტი გაიცემა მხოლოდ არასტანდარტული ვაშლის შექმნის მიზნობრივობით.

ქვეკომპონენტის ფარგლებში, სესხის მიღება შეუძლიათ მხოლოდ იმ კომპანიებს, რომლებიც რეგისტრირებული იქნებიან 2020 წლის ვაშლის მოსავლის რეალიზაციის ხელშეწყობის ღონისძიებების შედეგად განხორციელების მიზნით შექმნილ საკოორდინაციო შტაბში.

ქვეკომპონენტის ფარგლებში, ერთ ბენეფიციარზე გაცემული სესხის თანხა განისაზღვრება 1 000 000 ლარიდან 5 000 000 ლარის ჩათვლით, ხოლო სააგენტოს თანადაფინანსების ვადა განისაზღვრება 12 თვით და სააგენტო განახორციელებს მხოლოდ არასტანდარტული ვაშლის შესაქმნად აღებული კრედიტის საპროცენტო სარგებლის თანადაფინანსებას.

სესხის საპროცენტო სარგებლის თანადაფინანსება მოხდება სააგენტოს მიერ სესხის ძირითადი თანხის წლიური 8%-ის ოდენობით, რომელსაც სააგენტო გადაიხდის სესხის დაფარვის გრაფიკის შესაბამისად, მსესხებლის მიერ სესხის გადახდის პარალელურად.

**მიმდინარე წელს, საქართველოდან, დაახლოებით, 700 ტონამდე ლურჯი მოცვია ექსპორტირებული**



**გაქემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრმა, დევიან დავითაშვილმა, სენაკის მუნიციპალიტეტში, ახდაგაშენებულ მოცვის ბაღი დაათვალიერა და სახელმწიფო პროგრამის ბენეფიციარებს შეხვდა.**

სოფელ ნოსირში, სახელმწიფოს ფინანსური მხარდაჭერით, შპს „ინტერაგრო“ 10 ჰექტარზე ლურჯი მოცვის ბაღი გააშენა. პროგრამის „დანერგე მომავალი“ ფარგლებში, კომპანიამ ბაღის გაშენებისათვის და სარწყავი სისტემის მოწყობისთვის 230,000 ლარის სახელმწიფო დაფინანსება მიიღო. „ინტერაგრო“ შეღავათიანი აგროკრედიტის ბენეფიციარია. პროგრამის ფარგლებში კომპანიამ, ბაღის გაშენებისთვის, 500,000 ლარის აგროკრედიტი მიიღო; 200,000 ლარი ბენეფიციარის ინვესტიციას.

„დღეისათვის, საქართველოში, ლურჯი მოცვის ბაღი 700 ჰექტარზე მეტ ფართობზეა გაშენებული. მიმდინარე წელს, ქვეყნიდან, დაახლოებით, 700 ტონამდე ლურჯი მოცვია ექსპორტირებული, რომლის ღირებულება რამდენიმე მილიონი დოლარია. საქართველოდან ლურჯი მოცვის ექსპორტი რამდენიმე წლის წინ საერთოდ არ ხო-

რციელდებოდა. თუ ფერმერების მხრიდან დაინტერესების ეს ტემპი შენარჩუნდა, მომავალში ათეულობით მილიონი დოლარის ღირებულების პროდუქციის ექსპორტის მოლოდინი გვაქვს. ლურჯი მოცვის წარმოებაში ჩვენს ფერმერებს გამოცდილება უგროვდებათ. სახელმწიფოც ინტენსიურად არის ჩართული ამ პროცესში. პროექტი „დანერგე მომავალი“ ითვალისწინებს მნიშვნელოვან საგრანტო დახმარებასა და თანადაფინანსებას, რაც მოტივაცია იწვევს მოსახლეობისთვის. საქართველოს განსაკუთრებული კლიმატური პირობები გვადეგვს საშუალებას, რომ ექსპორტი განვხორციელოთ ზუსტად იმ დროს, როდესაც ბაზარზე მეტი მოთხოვნაა და ნაკლები კონკურენცია. ამიტომ ეს კონკურენტული უპირატესობა ქვეყანამ უნდა გამოიყენოს. ლურჯი მოცვი საქართველოსთვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი შემოსავლის მომტანი კულტურა იქნება“, - განაცხადა დევიან დავითაშვილმა.

სენაკის მუნიციპალიტეტში, დევიან დავითაშვილთან ერთად, სამეგრელო ზემო-სვანეთის რეგიონის რწმუნებული, ალექსანდრე მოწერელია და სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების სააგენტოს დირექტორი, ილია თამარაშვილი იმყოფებოდნენ.



**დღეის მონაცემებით, საქართველოდან 20, 000 ტონამდე ატამი და ვაშლატამა ექსპორტირებული, რაც 45%-ით აღემატება წინა წლის ანალოგიური პერიოდის მაჩვენებელს**



გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის, დევიან დავითაშვილის განცხადებით, წელს საქართველოში ატამის განსაკუთრებულად კარგი მოსავალია. ფასები არის მაღალი, 2 ლარი და მეტი, რაც ფერმერისთვის კარგი შემოსავალია იმის გათვალისწინებით, რომ საკმაოდ დიდი რაოდენობით მოდის ჰექტარზე.

„წელს, დაახლოებით 30 000-35 000 ტონა ატამის მოსავალს ველოდებით, საიდანაც ნაწილი საქსპორტია. დღეისათვის, საქართველოდან 20 000 ტონამდე ატამი და ვაშლატამა ექსპორტირებული.“

საექსპორტო მაჩვენებელი მნიშვნელოვნადაა გაზრდილი, მიუხედავად პანდემიისა. შემოსავალი გაზრდილია თა-

ნხაშიც, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია ფერმერისთვის და ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკისთვისაც. ბოლო წლებია ინტენსიურად ვმუშაობდით, რომ ქვეყანაში შუალედური რგოლი, რომელიც აუცილებელია ნებისმიერი პროდუქტის ფერმიდან მომხმარებელამდე მისაწოდებლად, გაჩენილიყო. უკვე რამდენიმე წელია თანადაფინანსებით ვახორციელებთ მეურნეობების მხარდაჭერას. დღეს 22 სამაცივრო მეურნეობა გვაქვს, რომლებიც სრული დატვირთვით მუშაობს. მათი დიდი ნაწილი ბოლო ერთი წლის განმავლობაში შეიქმნა“, - განაცხადა დევიან დავითაშვილმა.

დღეის მონაცემებით, საქართველოდან 20, 000 ტონამდე ატამი და ვაშლატამა ექსპორტირებული, რაც 45%-ით აღემატება წინა წლის ანალოგიური პერიოდის მაჩვენებელს.

ძირითადად საქსპორტო ქვეყნებს წარმოადგენს რუსეთი (64%), სომხეთი (31%) და აზერბაიჯანი (4%). აღნიშნულ პერიოდში, ატამისა და ვაშლატამას ექსპორტი განხორციელდა ყაზახეთში, სინგაპურში, უკრაინაში, მოლდოვასა და სლოვენიაში.

სამაცივრო მეურნეობებში 1 კგ ატამის ჩაბარების ფასი 1.0-1.5 ლარის, ხოლო ვაშლატამას ჩაბარების ფასი 1.5-2.1 ლარის ფარგლებში მერყეობს.

**დევიან დავითაშვილი: „საოკუპაციო ხაზის მიმდებარე სოფლებში მარცვლული კულტურების მოსავლის აღებაში ადგილობრივებს აქტიურად ვხმარებით“**

შიდა ქართლის რეგიონში, საოკუპაციო ხაზის მიმდებარე სოფლებში თავთავიანი კულტურის მოსავლის აღება აქტიურ ფაზაში შედის. ადგილობრივებს მოსავლის აღებაში გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შპს „სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკისა და სერვისების კომპანია“ ეხმარება.



გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი დევიან დავითაშვილი მოსავლის აღების პროცესს ნიქოზის თემში, შიდა ქართლის რეგიონის სახელმწიფო რწმუნებულთან, გიორგი ხოჯევიანიშვილთან ერთად გაეცნო.

„კახეთის რეგიონში მარცვლული კულტურების მოსავლის აღების პროცესი დასრულდა. ახლა ინტენსიური სამუშაოები შიდა ქართლში, ქვემო ქართლსა და სამცხე-ჯავახეთში მიმდინარეობს. მოსავალს იღებენ საოკუპაციო ხაზთან,

ზემო ნიქოზშიც. გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკისა და სერვისების კომპანიის ტექნიკის საშუალებით მოსავალი უკვე აღებულია 12 ათას ჰექტარზე მეტ ფართობზე. წელს, კლიმატური პირობებიდან გამომდინარე, არ გვაქვს ჭარბი მოსავალი. ყველა შესაბამისი სამსახური მაქსიმალურად არის ორგანიზებული, რომ ფერმერებს არ ჰქონდეთ შეფერხება მოსავლის დაბინავების პროცესში“, - განაცხადა დევიან დავითაშვილმა.



შიდა ქართლის რეგიონში მობილიზებულია 63 ერთეული კომბაინი, საიდანაც 32 ერთეული გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შპს „სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკისა და სერვისების კომპანიის“ ეკუთვნის. მოსავლის აღების პროცესში აქტიურად არის ჩართული კერძო სექტორში არსებული ტექნიკაც.

ქვეყნის მასშტაბით, ხორბლის ნათესი ფართობები 50 ათასი ჰექტარს, ქერის კი - 27 ათასი ჰექტარს შეადგენს.



გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ყოველთვიური გამოცემა

### ლევან დავითაშვილი: „საერთაშორისო სტანდარტის ლაბორატორია ღვინის ხარისხის კონტროლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი რგოლია“



**გაჩემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი ღვინის დაბოთრებაში ახალ პაჩამეტიკებზე დანეხილ კვლევებს გაეცნო. ხაჩისხის კონტროლის გაძლიერების მიზნით, დაბოთრების ძვირადღირებული აპარატურა - მასპექტრომეტრი IRMS-ით აღიჭურვა და ყუხინის წახმოშობის ადგილის სასმელების სტაბილური იზოტოპების თანაფარდობაზე შემოწმება დაიწყო.**

„ღვინის ლაბორატორია ღვინის ხარისხის კონტროლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი რგოლია. ხარისხის კონტროლი კი, მთავარი ამოცანაა ქართული ღვინის მაღალი რეპუტაციის შექმნისთვის. შესაბამისად, ლაბორატორიის განახლება/გადაიარაღება და კომპეტენციის მუდმივი ზრდა ჩვენი პრიორიტეტია. იზოტოპური კვლევის დანერგვა ძალიან მნიშვნელოვანი ეტაპია ლაბორატორიის განვითარებისთვის. ახალი კვლევის მეშვეობით, ტექნოლოგიური პროცესის დაცულობა, პროდუქციის სტანდარტის მოთხოვნებთან შესაბამისობა და ფალსიფიკაციის ნიშნების არსებობა დადგინდება“, - განაცხადა ლევან დავითაშვილმა.

ხარისხის კონტროლის გარდა, სამინისტრო ღვინის ლაბორატორიასთან აქტიურად თანამშრომლობს სამეცნიერო-კვლევითი მიმართულებითაც. ამასთან, ღვინის მწარმოებელი მცირე მეწარმეებისა და ფერმერების კომპეტენციის ამაღლების ხელშეწყობის მიზნით, დაგეგმილია არაერთი ღონისძიება: ტრენინგი, სემინარი, ნიმუშების კვლევის ანალიზი და განხილვა. მნიშვნელოვანია მოხდეს ფერმერების ნახალისება ისეთი რეგიონებიდან (ქვემო ქართლი, შიდა ქართლი, იმერეთი და სხვა), სადაც შედარებით ნაკლებია ღვინის წარმოების თანამედროვე ტექნოლოგიების

გამოყენების.

„მნიშვნელოვანია, რომ ლაბორატორია პასუხობდეს დარგში არსებულ გამოწვევებს, სახელმწიფოს და კერძო სექტორის მოთხოვნებს. აუცილებელია ჩვენ მომზადებული შევხვდეთ როგორც ადგილობრივ, ისე საერთაშორისო ბაზარზე ხარისხის კონტროლთან დაკავშირებულ რეგულაციებს. ახალი აპარატურა - მასპექტრომეტრი, საშუალებას მოგვცემს ალკოჰოლური სასმელებში განვსაზღვროთ ნახშირბადის, წყალბადის და ჟანგბადის სტაბილური იზოტოპების თანაფარდობა. ამ პარამეტრებზე მოთხოვნა ბევრ ქვეყანას აქვს. შესაბამისად, აღნიშნულ ანალიზზე მოთხოვნა ბაზარზე ძალიან დიდია. რამდენიმე დღის წინ გავიარეთ ეროვნული აკრედიტაციის ცენტრიდან მონიტორინგი და უკვე მივიღეთ აკრედიტაცია ამ მეთოდებზე. მომავალი კვირიდან, მზად ვიქნებით კვლევების ჩატარებისთვის. მეწარმეებისთვის სტაბილური იზოტოპების თანაფარდობის შემოწმება ნებაყოფლობითია, თუმცა რეგულაცია პროდუქციის სტანდარტთან შესაბამისობას ავალდებულებს“, - აღნიშნა ღვინის ლაბორატორიის დირექტორმა, ირმა ქანტურია.

ახალ აპარატზე მუშაობისთვის ლაბორატორიის პერსონალმა სწავლება გაიარა და შესაბამისი გამოცდაც ჩააბარა.

შპს ღვინის ლაბორატორია, რომელიც ამჟამად სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის მმართველობის ქვეშ ფუნქციონირებს, 2006 წელს, გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) პროექტის ფარგლებში დაარსდა. ლაბორატორია ღვინის და ალკოჰოლური სასმელების ტესტირების ორგანოა, რომელიც როგორც კერძო პირებს, ასევე სახელმწიფო სტრუქტურებს, დიდ და მცირე მარნებს, ქარხნებსა და ღვინის ბიზნესით დაინტერესებულ პირებს ემსახურება.

ღვინის ლაბორატორია აღჭურვილია თანამედროვე აპარატურით და დაკომპლექტებულია კვალიფიციური კადრებით. აღნიშნული ლაბორატორია ერთადერთი საქართველოში, რომელიც მხოლოდ ალკოჰოლური სასმელების შემოწმებას ახორციელებს.

### ღვინის და ალკოჰოლური სასმელების ხარისხის კონტროლი რეგულარულად ხორციელდება

ადგილობრივ და საერთაშორისო ბაზრებზე ღვინისა და ალკოჰოლური სასმელების კონკურენტუნარიანი პროდუქციის მიწოდების უზრუნველსაყოფად, ერთ-ერთი მთავარი მიმართულება ხარისხის მუდმივი კონტროლია.

შესაძლო ფალსიფიკაციების გამოსავლენად, 2020 წლის დასაწყისში, ღვინისა და სპირტიანი სასმელების წარმოების ტექნიკურ რეგლამენტებში მნიშვნელოვანი ცვლილებები შევიდა.

ცვლილებების თანახმად, ღვინო და ალკოჰოლური სასმელები ნახშირბადის სტაბილური იზოტოპის თანაფარდობაზე შემოწმდება, რაც განსაზღვრავს პროდუქცია არის თუ არა ყურძნისეული წარმოშობის.

კორონავირუსის პანდემიასთან დაკავშირებული პროცესების მიუხედავად, ღვინის ეროვნულ სააგენტოში არ შეფერხებულა ხარისხის კონტროლის მიმართულებით მუშაობა. კერძოდ:

- მიმდინარე წლის 6 თვეში, საქსპორტო პროდუქციის ინსპექტირება განხორციელდა ღვინისა და ალკოჰოლური სასმელების მწარმოებელ 175 კომპანიაში. სულ აღებული იყო 427 ნიმუში, სერტიფიკატის მიღებაზე უარი ეთქვა 13 კომპანიაზე.
- საქსპორტო ალკოჰოლური სასმელების ორგანოლეპტიკური ტესტირების მიზნით, ღვინის ეროვნული სააგენტოს სახელმწიფო სადგურსტაციო კომისიაში ჩატარდა 118 დეგუსტაცია. სულ წარმოდგენილი იყო 4131 ნიმუში, მათგან უარყოფითად მხოლოდ 202 შეფასდა.

## ზრუნვა სოფელზე და ფინანსა

### სოფლის მეურნეობის ანტიკრიზისული გეგმის პროგრამებით ფარგლებში შეუფარხებლად სარგებლობა

14 აგვისტოს მონაცემებით:

- სასოფლო-სამეურნეო მიწის მესაკუთრეთა სტიმულირების სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში, 133,000-ზე მეტ ფერმერს უკვე დაერიცხა აგროქულები. დარიცხული სუბსიდიის ოდენობა 25 მლნ ლარს აჭარბებს. აგროქულების დარიცხვა გრძელდება.
- აგროდიზელის ხელშეწყობის პროგრამით, 113,000-ზე მეტ ბენეფიციარს 29,000 ტონაზე მეტი მოცულობის აგროდიზელის ფასდაკლების ბარათები მიიღო. იმ ფერმერებმა, რომლებმაც უკვე გაანაღდეს ფასდაკლების ბარათები, ჯამურად, 3,600,000 ლარამდე დაზოგეს.
- აგროდაზღვევის პროგრამის ფარგლებში 2020 წლის 31 ივლისის მონაცემებით, სახელმწიფო აგროდაზღვევის პროგრამის ფარგლებში გაცემულია 16,000-ზე მეტი პოლისი. დაზღვეულია 17,000 ჰექტარზე მეტი მიწის ფართობი, რაც გასული წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით 34 %-ით მეტია. დაზღვეული მოსავლის ღირებულება 150 მლნ ლარს აღემატება.
- მერძევეობის დარგის მოდერნიზაციის და ბაზარზე წვდომის სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში, იმერეთის, კახეთის, სამეგრელო და ზემო სვანეთის, სამცხე-ჯავახეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონიდან შემოსულია 1000-ზე მეტი განაცხადი.
- შეღავათიანი აგროკრედიტის პროგრამით, ერთწლიანი კულტურების მოყვანის მიმდინარე ხარჯების დაფინანსების უზრუნველყოფისათვის, სახელმწიფო 6 თვის საპროცენტო განაკვეთს სრულად ფარავს. გაცემულია 1707 აგროსესხი, სესხის თანხა, ჯამურად, 31 მლნ ლარს აჭარბებს, მათ შორის, სააგენტოს მიერ პროცენტის გასაცემი თანადაფინანსება 2,5 მლნ ლარს აჭარბებს.
- აგროწარმოების ხელშეწყობის პროგრამაში ჩართულია 387 ბენეფიციარი, მათ შორის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის ღირებულების 50-% დაუფინანსდა 252 ბენეფიციარს, ხოლო სასათბურე მეურნეობის მოწყობისთვის და მოდერნიზებისთვის შესასყიდი ძირითადი საშუალებების შეძენის და მათი სამონტაჟო სამუშაოების, ასევე, ერთწლიანი სასოფლო-სამეურნეო კულტურებისთვის სარწყავი სისტემის შესყიდვასა და მონტაჟისათვის 135 ბენეფიციარის განაცხადი დაკმაყოფილდა.

### ანტიკრიზისული გეგმის პროგრამების დაწყებიდან დღემდე, 30,000-ზე მეტი მიწის ნაკვეთი დარეგისტრირდა, ჯამურად ფართობმა 10,000 ჰა-ზე მეტი შეადგინა



**გაჩემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის განცხადებით, მიწის ხევისგაცია ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის. ხევისგაცია გახდა აუცილებელი პირობა სახელმწიფო პროგრამებით სახეობებისთვის. იუსტიციის სამინისტრო აქტიურად მუშაობს სასოფლო-სამეურნეო მიწების ხევისგაციის კუთხით. ეს პირობები, სავაჩუფლო, 3-4 წელიწადში უნდა დასრულდეს.**

სოფლის მეურნეობის ანტიკრიზისული გეგმის ფარგლებში, სასოფლო-სამეურნეო მიწის მესაკუთრეთა სტიმულირების სახელმწიფო პროგრამითა და აგროდიზელის ხელშეწყობის პროგრამით სარგებლობის შესაძლებლობა მხოლოდ იმ ფერმერებს აქვთ, რომლებსაც სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთები რეგისტრირებული აქვთ და ასევე მათ, ვინც მიწის ნაკვეთების პირველად რეგისტრაციას და დაზუსტებას მოახდენენ.

საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ინფორმაციით, სოფლის მეურნეობის ანტიკრიზისული გეგმით გათვალისწინებული პროგრამების განხორციელების დაწყებიდან დღემდე, 35,000-ზე მეტმა ფიზიკურმა და იურიდიულმა პირმა მოახდინა სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთების პირველადი რეგისტრაცია, ჯამში დარეგისტრირდა 30,000-ზე მეტი მიწის ნაკვეთი, რომლის საერთო ფართობმა 10,000 ჰა-ზე მეტი შეადგინა.



### GIZ-მა ნიადაგის კვლევის ლაბორატორიას 113 000 ლარის ღირებულების აპარატურა გადასცა



გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის ნიადაგის კვლევის ლაბორატორიას გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებამ (GIZ) 113 000 ლარის ღირებულების აპარატურა გადასცა. აზოტის ანალიზატორი, საშრობი კარა-

დები, pH-მეტრები, გრანომეტრიული ანალიზის ავტომატური ანალიზატორი და სხვადასხვა ხელსაწყო მეტი ნიმუშის გამოკვლევის და ლაბორატორიის წარმადობის გაზრდის შესაძლებლობას იძლევა.

ნიადაგის კვლევის ლაბორატორიაში ახალი აპარატურა გარემოს დაცვისა და

სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილემ, ხატია წილოსანმა, სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის დირექტორმა, ლევან უჭმაჭურიძემ, GIZ-ის საქართველოს ოფისის ხელმძღვანელმა, კარლ ფრიდრიხ ტესტენსენმა და პროგრამის „ECOserve“ წარმომადგენლებმა დაათვალიერეს.

„ჩვენი სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის ნიადაგის კვლევის ლაბორატორია არამხოლოდ რეგიონის, არამედ მსოფლიო დონეზეც საკმაოდ ძლიერი ბაზაა. ლაბორატორია აქტიურად თანამშრომლობს გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებასთან და ჩართულია ტყეში არსებული ნიადაგების კვლევის პროექტში. ამ პროექტის ფარგლებში ჩატარდა როგორც ტრენინგები პერსონალისთვის, ასევე მოხდა თანამედროვე ლაბორატორიული აღჭურვილობის გადმოცემა, რაც კიდევ უფრო ზრდის ლაბორატორიის შესაძლებლობებს“, - განაცხადა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილემ, ხატია წილოსანმა.

ტყის ეროვნული ინვენტარიზაციის ფარგლებში, ნიადაგის კვლევის ლაბორატორია, საერთაშორისო კლასიფიკაციის მიხედვით, ტყეებში არსებული ნიადაგების სავსე აღწერა-აღრიცხვას და ლაბორატორიულ კვლევას ახორციელებს.

პირველ ეტაპზე, ხელუხლებელი ტყეების ქვეშ არსებული ნიადაგების შესწავლა მიმდინარეობს. პროექტის ფარგლებში, გერმანულმა მხარემ 4 სავსე სპეციალისტის მომზადება დააფინანსა; გერმანელი მეცნიერები მუდმივად ჩართული არიან პროექტის განხორციელებაში და ქართველ კოლეგებს კონსულტაციებს უწევენ.

სავსე და ლაბორატორიული ანალიზების შედეგები ერთიან ელექტრონულ მონაცემთა ბაზაში განთავსდება. უკვე აღებულია 300-ზე მეტი ნიმუში, რომელსაც, წლის ბოლომდე, კიდევ 600-700 ნიმუში დაემატება. პროექტის პირველი ეტაპი 2020 წლის ბოლოს სრულდება, მეორე ეტაპზე კი, დეგრადირებული ტყეების ქვეშ არსებული ნიადაგები შემოწმდება, რათა ერთსა და იმავე ტიპის ტყეში ადამიანის ზეგავლენის შედეგები დადგინდეს.

თანამედროვე აპარატურა ნიადაგის კვლევის ლაბორატორიას პროგრამის „ბუნებრივი რესურსების მართვა და ეკოსისტემური მომსახურებით უზრუნველყოფა სოფლად მდგრადი განვითარებისთვის სამხრეთ კავკასიაში (ECOserve)“ ფარგლებში გადაეცა, რომელიც გერმანიის ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ფედერალური სამინისტროს (BMZ) სახელით ხორციელდება.



### ინტერვიუ საქართველოს სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო ლაბორატორიის დირექტორთან, ირაკლი გულაძანთან

**საქართველოს სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო დაბოხაგოიის ისტორია 1907 წლიდან იწყება. სწორედ ამ დროს დაიხსნა საქართველოში პირველი ვეტერინარული დაბოხაგოი. წლების განმავლობაში დაბოხაგოი გაფართოვდა, შეიქმნა სხვადასხვა დავალების კვლევის განყოფილებები. დღეისათვის, დაბოხაგოიის მინიჭებული აქვს საერთაშორისო ISO 17025 სტანდარტი, ხაც ნიშნავს, ხომ დაბოხაგოიში ჩატარებული ყველა კვლევა მსოფლიო სტანდარტების შესაბამისად ხორციელდება.**

**- ბატონო ირაკლი, რა შესაძლებლობები აქვს სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო ლაბორატორიას?**

როგორც იცით, სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო ლაბორატორია არის სახელმწიფო ორგანო. ჩვენ ვემსახურებით სოფლის მეურნეობის მიმართულებებს, რაც გულისხმობს, ვეტერინარიის სფეროში, სურსათის უვნებლობის, ფიტოსანიტარიული და მცენარეთა მავნე და-

ვადებების მიმართულებით კვლევების განხორციელებას.

სამივე მიმართულება, ქვეყნის მასშტაბით, ეტაპობრივად უფრო ძლიერდება. კვლევების ჩატარების პარალელურად, შესაძლებელი გახდება ფერმერებისთვის, დაინტერესებული ფიზიკური და იურიდიული პირებისთვის კონსულტაციის გაწევა.

ლაბორატორიის სამივე მიმართულების დეპარტამენტი აქტიურად ფუნქციონირებს. ვეტერინარიის მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს სოფლის მეურნეობის განვითარებაში. სურსათის უვნებლობა მნიშვნელოვან როლს ასრულებს როგორც სოფლის მეურნეობაში, ისე ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვის კუთხით, ასეთივე მნიშვნელობისაა ფიტოსანიტარიის კუთხით მიმდინარე კვლევები. სამივე დეპარტამენტი ჯანსაღი პროდუქტის შექმნას ემსახურება და უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება ადამიანის ჯანმრთელობის უზრუნველყოფის საქმეში.

### - რომელი კვლევები იწვევს მოსახლეობის მაღალ ინტერესს?

მოსახლეობას ძირითადად აინტერესებს, არის თუ არა პროდუქტი მიკრობიოლოგიურად დაბინძურებული, ასევე, თაფლში ხომ არ არის ანტიბიოტიკები. კვლევები აქტიურად ტარდება ცხოველთა ჯანმრთელობის პრობლემებთან დაკავშირებით; ეს ეხება - ცოფის, ბრუცელოზის დიაგნოსტიკას. მიმდინარეობს კვლევები მცენარეთა ვირუსული და სოკოვანი დაავადებების მიმართულებით.

### - რეგიონული ლაბორატორიების ფუნქციებზე და როლზე რას გვეტყით?

რაც შეეხება რეგიონალურ ლაბორატორიებს, დღეისათვის, თბილისის ჩათვლით, გვაქვს 13 ლაბორატორია, მათ შორის 3 ლაბორატორია არის მსხვილი - თბილისი, ახალციხე, ქუთაისი. აღნიშნულ ლაბორატორიებში ხდება ისეთი კვლევები, რომლებიც არამართო სკრინინგით შემოიფარგლება, არამედ კვლევის შედეგის ადგილზე დადასტურებაც არის შესაძლებელი.

რაც შეეხება დანარჩენ ლაბორატორიებს, ისინი შედარებით მცირე ზომისაა, თუმცა ყველა ჩვენი რეგიონალური ლაბორატორია ახდენს კვლევას იმ სფეროში, რომელშიც მათ მიღებული აქვთ აკრედიტაცია და ფლობენ შესაბამის კომპეტენციას. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ხდება კვლევის ნიმუშის შესაბამის ლაბორატორიაში გადამისამართება.

### - რამდენად მნიშვნელოვანია პარტნიორ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა და საერთაშორისო მხარდაჭერა?

სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო ლაბორატორია აქტიურად თანამშრომ-

ლობს როგორც საერთაშორისო, ისე ადგილობრივ ორგანიზაციებთან. გვაქვს არაერთი მემორანდუმი სასწავლო დაწესებულებებთან, სოფლის მეურნეობისა და ჯანდაცვის მიმართულებით მოქმედ ლაბორატორიებთან.

ლაბორატორია აქტიურად თანამშრომლობს ლუგარის კვლევით ცენტრთან. რაც შეეხება შიდა სისტემას, ლაბორატორიას მჭიდრო კავშირი აქვს სურსათის ეროვნულ სააგენტოსთან, ასევე სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევით ცენტრთან.

ხაზგასმით მინდა აღვნიშნო საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის მნიშვნელობაც. ჩვენი დიდი ხნის წარმატებული პარტნიორია ამერიკული თავდაცვის საფრთხის შემცირების სააგენტო DTRA. სურსათის უვნებლობის მიმართულებით, მსოფლიო ბანკის სხვადასხვა პროექტი ლაბორატორიაში აქტიურად ხორციელდება.

### - როგორია ლაბორატორიის სამომავლო გეგმები?

სამომავლო გეგმები ბევრი გვაქვს, მოგეხსენებათ, ქვეყანა ევროპასთან დაახლოების გზაზე დგას. ამ გზაზე ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტი არის საერთაშორისო დონის ლაბორატორია. ლაბორატორიის გაძლიერება ნიშნავს უფრო სწრაფად შევასრულოთ ევროკავშირთან ნაკისრი ვალდებულებები. ჩვენ ვგეგმავთ კვლევების გაძლიერებას, თანამედროვე მეთოდების დანერგვას, ტექნიკის გაუმჯობესებასა და მოთხოვნის გათვალისწინებით პერსონალის დამატებას, ასევე, სამუშაო პირობების გაუმჯობესებას.

ლაბორატორიაში სიახლეების დანერგვა, მომხმარებელს უფრო მეტი სერვისით სარგებლობის შესაძლებლობას მისცემს.



### ალგეთის წყალსაცავის რეაბილიტაცია იწყება



საქართველოს მელიორაცია სამელიორაციო ინფრასტრუქტურის მონესრიგების ფარგლებში, ალგეთის წყალსაცავის რეაბილიტაციას იწყებს. სამუშაოები წყლის დონის საზომი სისტემების, მეტეოროლოგიური სადგურის, ნაგავდამწერის მოწყობას, ასევე, ქვედა ბიეფში წყალსატარის სარქველების რემონტს, საცემენტაციო გვირაბის განმენდასა და დაშრობას ითვალისწინებს. ჩატარებული სამუშაოები ქვემო ქართლში ათასობით ჰექტარ სასოფლო-სამეურ-

ნეო მიწის ფართობზე სარწყავი წყლის მიწოდებას გააუმჯობესებს. პროექტის სავარაუდო ღირებულება 1 მილიონ ლარამდეა. პროექტი, რომლის განხორციელებაც უახლოეს დღეებში დაიწყება მსოფლიო ბანკის „ირიგაციისა და მიწის ბაზრის განვითარების პროექტის“ ფინანსური მხარდაჭერით ხორციელდება. სამუშაოები ტენდერში გამარჯვებულმა კომპანიამ 12 თვეში უნდა განახორციელოს.

### შიდა ქართლში სამელიორაციო ინფრასტრუქტურის მონესრიგება გრძელდება



შპს „საქართველოს მელიორაცია“ გორის მუნიციპალიტეტში ტირიფონის სარწყავი სისტემის წყალგამანაწილებლის რეაბილიტაციას ახორციელებს. პროექტი სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდის (IFAD) ფინანსური მხარდაჭერით ხორციელდება, რომლის ფარგლებშიც 22 კმ სიგრძის სარწყავი არხი რეაბილიტირდება. სამუშაოები ითვალისწინებს მაგისტრალური არხის 8,6 კმ-იანი მონაკვეთის წმენდას, ხოლო 13,4 კმ-ზე რკინაბეტონის ღარებისა და სხვა-

დასხვა ჰიდროტექნიკური ნაგებობების მოწყობას. ჩატარებული სამუშაოები სოფელ ქვემო არცევის, დიდი გარეჯვარის, პატარა გარეჯვარის, სათემოს, ციციგანთკარის 525 ჰექტარ სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობზე გააუმჯობესებს სარწყავი წყლის მიწოდებას. პროექტის ღირებულებაა 2 817 000 მლნ ლარი. ტირიფონის სარწყავ სისტემაზე მიმდინარე სარეაბილიტაციო სამუშაოები 2020 წელს დასრულდება.

### ალტერნატიული ენერგორესურსების გამოყენება ტყეზე ზეწოლას მნიშვნელოვნად უამცირებს



გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ინიციატივით, ეროვნული სატყეო პროგრამის (NFP) II სამუშაო ჯგუფის „ალტერნატიული ენერგორესურსები და შუშის მდგრადი გამოყენება“ შეხვედრა გაიმართა, სადაც ტყეზე ზეწოლის შემცირების, ენერგოეფექტურობის გაუმჯობესების და ალტერნატიული განახლებადი ენერჯის გამოყენების გზები განიხილეს.

„დღეს, ქვეყანაში ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებას ენერგოეფექტურობა და ტყის მდგრადი მართვა წარმოადგენს. დონორ ორგანიზაციებთან და დაინტერესებულ მხარეებთან ერთად გამართულ შეხვედრაზე სწორედ ამ უმნიშვნელოვანეს საკითხზე ვიმსჯელებთ - თუ როგორ შეიძლება ტყეზე ზეწოლის

შემცირება ალტერნატიული ენერგორესურსების საშუალებით“, - განაცხადა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილემ, იური ნოზაძემ სიტყვით გამოსვლისას.

შეხვედრაზე, მონაწილეებმა საპილოტე პროექტების განხორციელებაზეც იმსჯელეს. აღნიშნული პროექტები საქართველოში ალტერნატიული განახლებადი ენერჯის წყაროების დანერგვას და ენერგოეფექტურობის ღუმელების წარმოების ხელშეწყობას ითვალისწინებს.

ალტერნატიული ენერგორესურსების და შუშის მდგრადი გამოყენების ღონისძიებები გერმანიისა და ავსტრიის მთავრობების ფინანსური, ასევე გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) და კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელი (CENN) ტექნიკური მხარდაჭერით ხორციელდება.

შეხვედრას ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს, საერთაშორისო ორგანიზაციების, აკადემიური წრეების, არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ახმეტის მუნიციპალიტეტის მერიის წარმომადგენლები ესწრებოდნენ.



### ნახანძრავი ტყის აღდგენის პროექტი გრძელდება!

#### დღეის მონაცემებით, სოფელ დაბაში, 251.6 ჰექტარ ფართობზე დარგულია 591 360 ნერგი



2008 წლის აგვისტოს ომის დროს, ხანძარმა ბორჯომის ხეობის უნიკალური ეკოსისტემა გაანადგურა. სრულად განადგურდა, დაახლოებით, 250 ჰექტარი ფართობი (სოფელი დაბის მიმდებარე ტერიტორია), ხოლო დარჩენილი ნაწილი მნიშვნელოვნად დაზიანდა.

2013 წელს, ფინეთის მთავრობის დაფინანსებით და გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) მხარდაჭერით, განადგურებული ტყის აღდგენის ღონისძიებები დაიწყო, თუმცა, 2017 წლის 20-26 აგვისტოს, ამავე ტერიტორიაზე გაჩენილი ახალი ხანძრების შედეგად, აღდგენილი ფართობები ხელმეორედ განადგურდა.

ნახანძრავი ტერიტორიაზე არსებული გეოდინამიკური მდგომარეობის შეფასების და ნიადაგის და მცენარეული საფარის შესწავლის შემდგომ, აღდგენას დაქვემდებარებული 250 ჰექტარი ფართობისთვის, ტყის აღდგენის პროექტი მომზადდა.

დღეის მონაცემებით, სოფელ დაბაში, 251.6 ჰექტარ ფართობზე დარგულია 591 360 ნერგი. დარგული ნერგების თითქმის 80%-მა გაიხარა, რაც საუკეთესო ბუნებრივი განახლების მაჩვენებელია.

2020 წლისთვის დაგეგმილია კიდევ 106 ჰექტარი ფართობის აღდგენა/გაშენება.

აღსანიშნავია, რომ საერთაშორისო ექსპერტებმა ნახანძრავი ტერიტორიაზე განხორციელებული სამუშაოები ტყის აღდგენის საუკეთესო პრაქტიკად შეაფასეს.

ტყის აღდგენის პროექტის ძირითადი მიზანი ხეობაში პირვანდელი ტყის ეკოსისტემის აღდგენაა, რისთვისაც მხოლოდ ადგილობრივი, ეროვნული სააგენტოსა და ველური ბუნების ეროვნული სააგენტოს მიერ გამოყვანილი სტანდარტული ნერგები გამოიყენება. ტყის აღდგენის სამუშაოებზე დასაქმებულია მხოლოდ ადგილობრივი მოსახლეობა.





### რეინჯერი გმირია!

31 ივლისს, მსოფლიო რეინჯერთა დღეს მეცამეტედ აღნიშნავს! ეს არის მადლიერების დღე, ადამიანების მიმართ, რომლებიც თავიანთი სიმამაცით და გამბედაობით ბუნებრივ მემკვიდრეობას იცავენ! ამ დღეს მსოფლიო ასევე სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას გმირულად დაღუპულ რეინჯერებს იხსენებს.

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ორგანიზებით და გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP), შვედეთის მთავრობის, გერმანიის მთავრობის და კავკასიის ბუნების ფონდის (CNF) მხარდაჭერით, თბილისის ეროვნულ პარკში, რეინჯერთა დღისადმი მიძღვნილი ღონისძიება გაიმართა. ღონისძიების მონაწილეებმა საქართველოს რეინჯერებს პროფესიული დღე მიულოცეს და პატივი მიაგეს დაღუპულ რეინჯერთა ხსოვნას.

რეინჯერებს განსაკუთრებული მისია აქვთ. მათ ჩვენი ერთ-ერთი ყველაზე დიდი საგანძურის, ჩვენი უნიკალური ბუნების დაცვა და მასზე ზრუნვა ევალება. რეინჯერები, ძალიან ხშირად, საკუთარი სიცოცხლის რისკის ფასად ასრულებენ სამსახურებრივ მოვალეობას. სწო-

რედ ეს ადამიანები, წელიწადის ყველა დროს, ნებისმიერ ამინდში, აწარმოებენ ცხოველების კვლევასა და მონიტორინგის, უვლიან და ანახლებენ ტურისტულ ბილიკებს, ეხმარებიან დაცული ტერიტორიების სტუმრებს, ებრძვიან ბრაკონიერებს და იცავენ საქართველოს უნიკალურ ბიომრავალფეროვნებას.

სწორედ მათი და გარემოს დაცვის სფეროში მომუშავე სხვა ადამიანების დახმარებით, საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე ყოველწლიურად იზრდება მცენარეთა და ცხოველთა რაოდენობა და ნარჩუნდება საქართველოს ბუნებრივი მემკვიდრეობა.

საქართველოს დაცულ ტერიტორიებს, რომელთა საერთო ფართობი 667 000 ჰა-ს შედგენს 400-მდე რეინჯერი იცავს. რეინჯერები 20 ადმინისტრაციულ ერთეულში არიან გადანაწილებული.

საქართველოს მთავრობის და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ შემუშავებული ერთიანი პოლიტიკის მიზანია დაცული ტერიტორიების სისტემის გაძლიერება, განვითარება, რისთვისაც დონორი ორგანიზაციების ჩართულობით არაერთი პროექტი ხორციელდება.



**ვაჟა ჩერქეზიშვილი**  
ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ხეინჯერთა სამსახურის უფროსი

„ჩემი კავშირი ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებთან 90-იანი წლებიდან დაიწყო. უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ, მუშაობა თბილისში დავიწყე. მაშინ ჩემი რამდენიმე მეგობარი ვაშლოვანის ნაკრძალში მუშაობდა და დაუსრულებლად მიყვებოდნენ, თუ რა საოცარი ადგილი იყო. მთხვადნენ, მეც ვაშლოვანში გადასულიყავი სამუშაოდ. ბავშვობიდან მიყვარდა ბუნება, ამიტომ ბევრი არ მიფიქრია, დავთანხმდი და მუშაობა ვაშლოვანის ნაკრძალში უფროს მეცნიერ-თანამშრომლად დავიწყე. ამ პოზიციამ ზუსტად გამაა-

ზრებინა რას წარმოადგენდა ვაშლოვანის ნაკრძალი, მისი ბიომრავალფეროვნება, რაც ძალიან დამეხმარა შემდგომში რეინჯერის პოზიციაზე მუშაობაში. ასე გრძელდება 30 წელია. დღეს, რეინჯერთა სამსახურის უფროსი ვარ.

რეინჯერის საქმიანობა ძალიან სპეციფიკურია. როდესაც სახლიდან ნახევარი წელი მოწყვეტილი ხარ, არ არის მარტივი. ჩვენ, რეინჯერებს, სიცხეში, სიცივეში, ქარსა და წვიმაში გვიწევს მუშაობა და ყოველთვის ერთმანეთის მხარდაჭერით, ერთმანეთის დახმარებით, ერთმანეთის თანადგომით ვაკეთებთ ჩვენს საქმეს, ამიტომ აქ ურთიერთობები სულ სხვანაირია, თბილი, მეგობრული. ჩვენ ერთი ოჯახი ვართ, ეს ჩვენი სახლია. თუ არ გიყვარს და გეძვირფასება ბუნება, თუ არ ხარ პატრიოტი, თუ არ გიყვარს შენი ქვეყანა, თუ არ იცი, რომ ეროვნულ ბუნებრივ მემკვიდრეობას იცავ და ემსახურები, თუ არ ხარ მეგობრული და კეთილი ადამიანი, ამ სამსახურში ვერ იმუშავებ. შესაბამისად, რეინჯერის საქმიანობა არის საპატიო, სახიფათოც და ძა-

ლიან დასაფასებელი. არაერთი შემთხვევა მომხდარა, როცა რეინჯერები გმირულად დაღუპულან ხანძრის ქრობისას ან ბრაკონიერებთან ბრძოლაში. ყველამ უნდა ვიცოდეთ, რომ ჩვენი ეროვნული ბუნებრივი მემკვიდრეობის დაცვა რეინჯერზეა მინდობილი. გარემოს, რომელიც გვამარაგებს ჰაერით, წყლით, საკვებით, იმ ყველაფრით, რაც გვჭირდება სიცოცხლისთვის, იცავს რეინჯერი.

საქართველოში ბუნებრივი მემკვიდრეობის დაცვის და აღდგენის კუთხით არაერთი წარმატებული პროექტი ხორციელდება. თუმცა, ჩემთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი და მშობლიური ვაშლოვანის ეროვნულ პარკში ქურციკების აღდგენის პროექტია. ქურციკი ფართოდ იყო გავრცელებული აღმოსავლეთ საქართველოში, მაგრამ ადამიანთა დაუდევრობით და ბრაკონიერობით გადაშენდა.

ქურციკების აღდგენას ჯერ კიდევ 1990 წლიდან ვცდილობდით. რამდენიმე ინდივიდი ქურციკი მე და ჩემმა მეგობარმა ბუ-

ქარესტიდან ჩამოვიყვანეთ, თუმცა მაშინ ეს პროექტი წარუმატებელი აღმოჩნდა. შემდეგ, თურქეთიდან ვცადეთ, თუმცა ამ მცდელობამაც არ გაამართლა. ბოლოს, ბუნების მსოფლიო ფონდის (WWF) მხარდაჭერით აზერბაიჯანიდან მოხდა მათი შემოყვანა. სწორედ ესაა წარმატებული პროექტი, რომელიც დღესაც მიმდინარეობს და რომელშიც რეინჯერთა სამსახური აქტიურად ვმონაწილეობთ.

განსაკუთრებით ემოციური იყო ქურციკების პირველი თაობის დაბადება საქართველოში. როდესაც ვაშლოვანში ლიკები გაჩნდნენ, იყო ერთი მხიარულება და მოლოცვები. მორიგი სიხარული 2 წლის შემდეგ განვიცადეთ, როდესაც აქ დაბადებულ ქურციკებს პატარა ლიკები გაუჩნდათ. ესენი უკვე "ნაღდი ქიზიყელები, ნაღდი ქართველები" იყვნენ. მნიშვნელოვანი და საინტერესო ისაა, რომ ახალი თაობის ქურციკები უკვე აღარ გადადიან აზერბაიჯანის მხარეს, მუდმივად ვაშლოვანში. დაფუძნდნენ“



**სალომე იდოიძე, საქართველოს პიხველი ქალი ხეინჯერი, თუშეთის დაცული ტერიტორიებიდან**

„წარმოშობით თუში ვარ და ყოველ ზაფხულს თუშეთში ვატარებდი, ბევრს ვლაშქრობდი, ამიტომ, ძალიან კარგად ვიცნობ აქაურ ტერიტორიებს, ყველა ტურისტულ, თუ ადგილობრივი გამოყენების ბილიკს. ბავშვობიდან განსაკუთრებული

დამოკიდებულება მქონდა ბუნებისა და ცხოველების მიმართ, სახლში მომყავდა უპატრონო ცხოველები და ვუვლიდი. უნივერსიტეტის მე-2 კურსი რომ დავამთავრე, „თუშეთის დაცული ტერიტორიების მეგობართა ასოციაციის“ ეკო-ბანაკში მოხვდი, სადაც უკეთ გავეცანი დაცული ტერიტორიების მნიშვნელობას. გავიცანი ჩვენი რეინჯერები, ვხედავდი და მომწონდა მათი საქმიანობა. ეკო-ბანაკის შემდეგ კი, გამიჩნდა სურვილი, მეც რეინჯერად დამეწყო მუშაობა და როცა გავიგე თუშეთის ეროვნულ პარკში რეინჯერის ვაკანსიის შესახებ, ბევრი არ მიფიქრია, წარვადგინე ჩემი კანდიდატურა და მალევე ამიყვანეს.

მე ვარ სალომე იდოიძე, საქართველოში პირველი რეინჯერი ქალი, 29 წლის, თუშეთის ეროვნული პარკის პირიქითას უბნის რეინჯერი. მუშაობა 20 წლის ასაკში დავიწყე და 9 წელია რაც ვაგრძელებ ამ საქმიანობას.“



**ხუსტან კონცელიძე**  
მტკიანას ეროვნული პარკის ხეინჯერი

„ბავშვობიდან ბუნებისადმი განსაკუთრებული სიყვარული მქონდა. მტკიანას ეროვნული პარკის შექმნის პროცესშივე აქტიურად ჩავერთე. როგორც ამ ხეობის ადგილობრივ მკვიდრს, მინდოდა ჩემი

წვლილი შემეტანა ამ დიდ წამოწყებაში. რეინჯერად მუშაობის დაწყება პარკის გახსნისთანავე გადაწყვიტე. მტკიანას ეროვნულ პარკში მისი დაარსებიდან, 2007 წლიდან დღემდე ვმუშაობ.

პარკში თავიდანვე ძალიან მოტივირებული და მონდომებული თანამშრომლები შევიკრიბეთ და ერთ გუნდად გავერთიანდით. მე, რადგან ადგილობრივი ვიყავი, ყველაზე კარგად ვიცნობდი ტერიტორიას, მის ყველა კუთხე კუნჭულს, რაც ძალიან დაგვეხმარა პარკის ტერიტორიაზე ბილიკებისთვის საუკეთესო ადგილების შერჩევაში და მოწყობაში. ეს ის ბილიკებია, რომლებზეც ვიზიტორებს შეუძლიათ იმოგზაურონ და დატკბნენ მტკიანას ულამაზესი ბუნებით. პარკის დაარსებიდან 13 წელი გავიდა და ამ წლების განმავლობაში იყო ბევრი საინტერესო და რთული პერიოდი.“





**თეა ხიბლაშვილი**  
ფშავ-ხევსურეთის ეროვნული პარკის ხეინჯეხი

„როდესაც ფშავ-ხევსურეთის ეროვნული პარკი შეიქმნა, სკოლაში ვმუშაობდი. მოგვიანებით, 2017 წელს რეინჯერის პოზიციაზე ვაკანსია გამოცხადდა. ბევრმა ახლობელმა მითხრა, რომ ეს პროფესია ქალისთვის შესაფერისი არ იყო, მაგრამ მე მაინც გადავწყვიტე მეცადა რეინჯერობა. გავიარე გასაუბრება, საკმაოდ დიდი კონკურსი და საბოლოოდ, ამირჩიეს. ასე დავიწყე ფშავ-ხევსურეთის ეროვნულ პარკში რეინჯერად მუშაობა, ერთგულად ვემსახურები ჩემს პროფესიას და ვიცავ საქართველოს ბუნებას.“



**დათო გეგაშვილი**  
ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიების ხეინჯეხი:

„ბუნების სიყვარული ბავშვობიდან მომყვება, როცა ჯერ კიდევ ძალიან პატარა ასაკში ბიძაჩემს ლაგოდეხის სახელმწიფო ნაკრძალში დავყვებოდი. მე თავად ლაგოდეხის ულამაზეს სოფელ მსხალგორში დავიბადე

და დღემდე იქ ვცხოვრობ. ბიძაჩემი ბიჭიკო ჩითინაშვილი, ლაგოდეხის სახელმწიფო ნაკრძალში რეინჯერად მუშაობდა და სწორედ, მან შემასწავლა ყველა ბილიკი, ცხოველები, მცენარეები და ბუნების საიდუმლოებები. დროთა განმავლობაში, სურვილი გამიჩნდა რეინჯერი გავმხდარიყავი. დასაწყისში, მუშაობა ლაგოდეხში მდებარე სამონადირეო მეურნეობაში დავიწყე, შემდეგ 1 წლიანი სტაჟირება გერმანიაში გავიარე. 2014 წლიდან კი, ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიების რეინჯერთა გუნდს შემოვუერთდი.

ვამაყობ, რომ ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის რეინჯერი ვარ და საქართველოს ბუნების დაცვას ვემსახურები.“



**კახენ დევანიანი**  
ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ხეინჯეხი

„ჩემთვის ეს არის ძალიან საინტერესო და სერიოზული პროფესია. ჩვენ, რეინჯერები ვმუშაობთ ყველა სეზონზე და ყველანაირ

ამინდში, განსაკუთრებით როგორც ჯავახეთში, სადაც ყველაზე ცივი და ქარიანი ზამთარია საქართველოში. დავდივართ ყველგან, მთაში, ტყეში და კლდოვან ადგილებში. მე ზუსტად ვიცი ბუნების ყველა საიდუმლო, ხეობის ყველა გასასვლელი, ტყის ყველა ბილიკი და ყველა წყარო... რეინჯერის საქმე პირდაპირ არის დაკავშირებული ბუნების დაცვასთან. რეინჯერის დაუღალავი შრომის გარეშე, დედამინის ულამაზესი ადგილები დაუცველი და მოუვლელი დარჩება. სწორედ ამიტომ ვფიქრობ, რომ ჩვენ ძალიან კარგ საქმეს ვაკეთებთ.“



**ზაუხ ხაჩიძე**  
ბოჩკომ ხარაგაულის ეროვნული პარკის ხეინჯეხი

„ბოჩკომ ხარაგაულის ეროვნული პარკის რეინჯერის, ზაურ ხაჩიძის აზრით, იყო კარგი რეინჯერი ნიშნავს გიყვარდეს ბუნება და იცოდე ველური ბუნების ყველა

საიდუმლო, ყველა ხეობის გასასვლელი, ყველა ბილიკი, შეგეძლოს სიარული ყველგან: მთაში, უღრან ტყეებში, კლდოვან ადგილებში, არ გეშინოდეს გარეული ცხოველების, ყინვის, ქარბუქის, წვიმის, ხანძრის და ტყეში ძილის.

ბატონი ზაური ბოჩკომ ხარაგაულის ეროვნულ პარკს შექმნის დღიდან იცავს. გარდა ბუნების დაცვისა, მისი წყალობით არაერთი საინტერესო კადრი დაფიქსირებულა - აქტიურადაა გატაცებული ველური ბუნების ფოტოგრაფიით, რაც მის საქმიანობას კიდევ უფრო საინტერესოს ხდის.“



**გიორგი ჯანუყაშვილი, ყაზბეგის ეროვნული პარკის ხეინჯეხი**

„ბავშვობიდან ძალიან მიყვარს ბუნება, განსაკუთრებით მიზიდავს მთა და მისი ბინადარი. ყოველთვის მიხდოდა, წვლილი შემეტანა ბუნების დაცვის საქმეში. რეინჯერად მუშაობა დიდ სიამოვნებას მანიჭებს, ვარ

მოყვარული ფოტოგრაფი და ყოველთვის ვცდილობ, პატრულირებისას დავაფიქსირო და გადავიღო საინტერესო კადრები.

2018 წელს, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი დავამთავრე და ყაზბეგში დავბრუნდი. მალევე გავიგე, რომ კონკურსი გამოცხადდა რეინჯერის პოზიციაზე, რამაც დამაინტერესა და შედეგად, 2018 წლის ივლისიდან რეინჯერად დავიწყე მუშაობა. უკვე 2 წელია ვემსახურები ამ საქმეს, რომელმაც ძალიან შემაყვარა თავი.

როდესაც რეინჯერი ხარ და შენი ქვეყნის ბუნების, მისი ბიომრავალფეროვნების სადარაჯოზე დგახარ, უნდა გახსოვდეს, რომ განუვლი შრომით მომავალ თაობებს ემსახურები“



**დემეტრე ტაბატაძე**  
თბილისის ეროვნული პარკის ხეინჯეხი

„ჩემთვის ყველაზე ამაღელვებელი პირველი სამუშაო დღეები იყო. მიუხედავად იმისა, რომ კარვით თითქმის მთელი საქართველო მაქვს მოვლილი, აქ სულ სხვა,

ახალი და განსაკუთრებული განცდები მექონდა. უზარმაზარ ტყეში სულ მარტო ყოფნისას, ვხედავდი როგორ მიაბრუნებდა გარეული კატა პატარა თავს, ვუსმენდი როგორ გალობდნენ ფრინველები, ვხედავდი დიდი ბალახებიდან დამფრთხალ შვლებს, რომლებიც ნამით ყურაცქვეტილნი მიმბერდნენ და სწრაფადვე უჩინარდებოდნენ ტყეში, მე კი ყოველთვის, მაშინაც და ახლაც მიკვირს ასეთ უწყინარ ცხოველებს როგორ უნდა ესროლო ადამიანმა?!

ამ ოთხი წლის განმავლობაში გავიცანი სხვადასხვა დაცული ტერიტორიების რეინჯერები. მათთან ერთად არაერთხელ მინია ხანძრების დროს შუაგულ ცეცხლში ყოფნა. გულიანი, ერთგული, საქმისადმი თავდადებული ბიჭები გყავს.“



**შადვა აფციაუხი**  
აღმოსავლეთის ეროვნული პარკის ხეინჯეხი

„ჩემს ბავშვობაში რეინჯერის პროფესია დიდი პოპულარობით არ გამოირჩეოდა და ცოტამ თუ იცოდა ამ პროფესიის ადამიანების საქმიანობის შესახებ. სკოლის დამთავრების შემდეგ, როდესაც ცოტა ხნით

დავბრუნდი მამა-პაპის მიწას, ალგეთის ეროვნულ პარკში კონკურსი გამოცხადდა რეინჯერის პოზიციაზე. ბევრი ჩემი ნაცნობ-მეგობარი მუშაობს რეინჯერად, მათი საუბრებიდან და დამოკიდებულებიდან გამომდინარე აღმოვაჩინე, რომ ეს სწორედ ის საქმე იყო, რომელსაც სიამოვნებით გავაკეთებდი და ჩემი ბავშვობის ნატვრას ნაწილობრივ ავისრულებდი, ვიზრუნებდი იმ გარემოზე, იმ მიწა-წყალზე, რომელმაც გამზარდა და შევიტანდი წვლილს ამ გარემოს შენარჩუნებაში.

რაც შეეხება კონკრეტულად ალგეთის ეროვნულ პარკს - აქ ყველაფერი „ჩემია“, კარგად ნაცნობი და გათავისებული.“



**ელსინე დოსტიბეგიანი**  
აღმოსავლეთის ეროვნული პარკის ხეინჯეხი:

„სკოლაში ვსწავლობდი, როდესაც წავიკითხე საქართველოში პირველი ქალი რეინჯერის სალომე იდოიძის შესახებ. მაშინვე გავიფიქრე - რა საინტერესო იქნება, მეც რომ რეინჯერი გამოვიდე-თქო! რეინჯერე-

ბის საქმიანობა მოიცავს ტერიტორიების დაცვას და მასზე პატრულირებას, ბრაკონიერების გამოვლენას, ახალგაზრდებში ეკო-საგანმანათლებლო აქტივობების განხორციელებას და დაცულ ტერიტორიებთან ახლოს მაცხოვრებ მოსახლეობასთან მუდმივ კომუნიკაციაში ყოფნას, რათა მეტად გაიზარდოს ამ ტერიტორიების მნიშვნელობა, იცოდნენ საზღვრები და ის წესები, რაც დაცულ ტერიტორიებზე ვრცელდება.

ჩვენი პროფესია ძალიან შრომატევადი, საპასუხისმგებლო და საინტერესოა. ჩვენი ყოველდღიურობა, ყოველი სამუშაო დღე, განსხვავდება ერთმანეთისაგან. ვაკვირდებით მტაცებელ ფრინველებს, ცხოველების კვალს, ყოველდღიურად ბუნების ცვლილებას და იმას, თუ რამდენად ლამაზი და დაბალანსებულია ჩვენი გარემო ადამიანის უხეში ჩარევის გარეშე.“



**ემზახ მოზაიძე**

ქანჭახონის უბანი, თუშეთში შესვლისთანავე, პირველივე უბანია. ემზახ მოზაიძე, სწორედ ამ უბანზე მოგზაურობისას შეგხვდებათ.

„ვიზიტორები როდესაც აქ მოდიან, აღფრთოვანებას ვერ მალავენ იმ სილამაზის გამო, რაც აქ ხვდებათ. ამ დროს მე ვამაყობ! რეინჯერების დიდი დამსახურებაა ის, რომ გამრავლდა მცენარეები, ცხოველები, ნადირ-ფრინველი.

რაც ეროვნული პარკი ჩამოყალიბდა, მას შემდეგ ძალიან ბევრი რამ შეიცვალა თუშეთის ბუნების სასიკეთოდ. თავიდან დიდ სირთულეებს ვხვდებოდით, სანამ ხალხი გაითავისებდა რომ უკანონოდ ვერ ინადირებდნენ, ხე-ტყეს ვერ გაანადგურებდნენ. თანდათან გააცნობიერეს, რომ ეს ყველაფერი მათსავე საკეთილდღეოდ იკრძალებოდა და მათი აზროვნებაც გამოსწორდა.

მიყვარს ჩემი პროფესია, რადგან მე ვიცავ საქართველოს ბუნებას ჩვენთვის!“

**იხოლი ბუქვაიძე**  
თუშეთის ეროვნული პარკის აღმის უბნის ხეინჯეხი

„მიყვარს ცხენები, და ტყეში ხეტიალი, მიყვარს ჩემი მხარე, მიყვარს ბუნება... სწორედ ეს მაძლევს ძალას, ენთუზიამს, ენერჯიას რომ ვიყო რეინჯერი და მოვეფრთხილდე ბუნებას!

ეს არის ყველაზე კანონმორჩილი და სიკეთით სავსე პროფესია! შენ იცავ ბუნებას საკუთარი თავისთვის, სამშობლოსთვის და შთამომავლობისთვის! მე ვიცავ თუშეთის ბუნებას!“





სურსათის ეროვნული სააგენტო

ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვით დანიშნული თევზის და გარემომცველთა ჯანმრთელობას!



მხოლოდ ჯანმრთელი ცხოველი შეიძლება იყოს მაღალპროდუქტიული და მოგვცეს უვნებელი პროდუქტი.

დაავადებებისაგან დაცვა შესაძლებელია:

- ცხოველის კარგი მოვლა-შენახვით
- ცხოველთა დროული ვეტერინარული მომსახურებით (დიაგნოსტიკური კვლევა, დაავადების ადრეული გამოვლენა, აცრების დროულად ჩატარება, სამკურნალო-პროფილაქტიკური

დამუშავება შინაგანი და გარეგანი პარაზიტების საწინააღმდეგო ღონისძიება)

სწორად შერჩეული ვეტერინარული პრეპარატის დანიშნულებისამებრ გამოყენება წარმატების საწინდარია.

რეგულარულად ითანამშრომლეთ ვეტერინარ სპეციალისტთან!

გადარეკვის სეზონის დაწყებამდე უზრუნველყავით ცხოველების:

- აცრები-თურქულზე, ჯილეზე (ციმ-



ბირულ წყულზე) და სხვა დაავადებებზე, ფარის/ნახირის თანხლები ცხოველები (ძალი) ცოფზე;

- დამუშავება პარაზიტებზე.

ფარის/ნახირის დაკომპლექტებისა და გათვალისწინეთ

- ცხოველების სახეობა და გასავლელი ტერიტორიები

- გადასარეკი ნახირი/ფარა ერთი სახეობის ცხოველებისაგან შეადგინეთ

ფარის/ნახირის დაკომპლექტებისა და გათვალისწინეთ

- ცხოველების სახეობა და გასავლელი ტერიტორიები

- გადასარეკი ნახირი/ფარა ერთი სახეობის ცხოველებისაგან შეადგინეთ

ვეტერინარი სპეციალისტის ზედამხედველობით განახორციელეთ ცხოველის ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული ქმედებები!

ბოლო წლებში შინაურ ცხოველებში ცოფის შემთხვევები 58%-ით შემცირდა



სურსათის ეროვნული სააგენტო ყოველწლიურად ატარებს შინაურ ცხოველების (ძალი, კატა) ცოფის საწინააღმდეგო პროფილაქტიკურ ვაქცინაციას. პრევენციის მიზნით, წელიწადში 260 ათასზე მეტი ცხოველი იცრება, ხოლო ცოფის დაფიქსირების შემთხვევაში, დაავადების ამთვისებელ ცხოველებს ინფექციის კერაში იძულებითი ვაქცინაცია უტარდება.

მიმდინარე წელს, ქვეყნის მასშტაბით, ცოფის 35 შემთხვევა გამოვლინდა (20 ძალი, 10 სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების ცხოველი, 5 გარეული ცხოველი). წელს, პროფილაქტიკური ვაქცინაცია უკვე ჩატარდა 110 ათას ძალსა და კატას; იძულებით აიცრა 15 ათასამდე დაავადების ამთვისებელი ცხოველი. წლის ბოლომდე 270 ათასამდე ცხოველის ვაქცინაციაა დაგეგმილი.

ბოლო წლებში ჩატარებული მასობრივი ღონისძიებების შედეგად, ქვეყანაში ცოფის შემთხვევები მნიშვნელოვნად არის შემცირებული, კერძოდ: 2019 წელს, 2013 წელთან შედარებით, შინაურ ცხოველებში ცოფის შემთხვევები შემცირდა 58%-ით და შედეგად ადამიანებშიც. თუმცა, საქართველოში, ისევე როგორც მსოფლიოში, გამოწვევად რჩება გარეული და არავაქცინირებული, დაავადებული მიუსაფარი ცხოველები, რომლებიც ცოფის

გავრცელების ძირითად წყაროს წარმოადგენენ. ამ მიმართულებით, სურსათის ეროვნული სააგენტო აქტიურად თანამშრომლობს ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციასთან; შედგა ონლაინ შეხვედრა, რომელშიც საქართველოს ვეტერინარებთან ერთად, სომხეთისა და აზერბაიჯანის წარმომადგენლებიც მონაწილეობდნენ; მიმდინარეობს მუშაობა ტრანსსასაზღვრო ორალური ვაქცინაციის დაგეგმვასა და განხორციელებაზე.

ცოფის საწინააღმდეგო ვაქცინაციას სურსათის ეროვნული სააგენტო უფასოდ ახორციელებს და საჭიროების შემთხვევაში, ყველა მსურველს შეუძლია, დაუკავშირდეს სააგენტოს რეგიონულ და რაიონულ ოფისებს.

სააგენტოს ვეტერინარები მოუწოდებენ მოსახლეობას ცხოველი წელიწადში ერთხელ აცრან, რადგან ვაქცინაცია დაავადებისაგან დაცვის მთავარი მექანიზმია. ცოფი საშიში ზოონოზური დაავადებაა, რომლითაც ავადდება შინაური და გარეული თბილისისხლიანი ცხოველი, ასევე ადამიანი. ინფექცია ვრცელდება დაავადებულ ცხოველთან კონტაქტით (დაკბენა, დაკანკრა, დადობვლა). დაავადების კლინიკური ნიშნების გამოვლენის შემთხვევაში შედეგი 100%-იანი ლეტალობით მთავრდება.

ცოფის საწინააღმდეგო ვაქცინაცია საქართველოს ყველა რეგიონსა და მუნიციპალიტეტში 2013 წლიდან აქტიურად მიმდინარეობს. მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლების მიზნით იმართება საინფორმაციო შეხვედრები, სააგენტოს ვეტერინარები თბილისისა და რეგიონების საჯარო სკოლებში ატარებენ ღია გაკვეთილებს.

აღმოსავლეთ საქართველოში იტალიური კალიის საწინააღმდეგო შენაგვლითი ღონისძიებები მიმდინარეობს!



კახეთის, შიდა ქართლის, ქვემო ქართლის და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონებში უკვე 35 ათასი ჰექტარი ფართობი დამუშავებული.

სურსათის ეროვნული სააგენტოს

მიერ განხორციელებული ღონისძიებები ხელს უწყობს მწვანე საფარის შენარჩუნებას, სასოფლო-სამეურნეო კულტურების დაცვას და ეკონომიკური ზარალის თავიდან აცილებას.

საშიში მავნებლის საწინააღმდეგო შენაგვლა აღმოსავლეთ საქართველოს რეგიონებში ყოველწლიურად ტარდება. მონიტორინგის და ღონისძიებების ეფექტიანად დაგეგმვის მიზნით, გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციის (FAO) მხარდაჭერით ყოველწლიურად ტარდება ტრანსსასაზღვრო კვლევები საქართველოს და მეზობელი ქვეყნების მცენარეთა დაცვის სპეციალისტების მონაწილეობით.



სურსათის ეროვნული სააგენტო საყანა ფართობებს ამუშავებს

სურსათის ეროვნული სააგენტო და ფაროსანასთან ბრძოლის საკოორდინაციო მართვის ცენტრი, თბილისის პლანტაციებისა და ტყის პერიმეტრის პარალელურად, ინტენსიურად ამუშავებს სიმინდის მასივებს.

აბაშის მუნიციპალიტეტში რამდენიმე ერთეული სპეციალიზებული ტექნიკაა მობილიზებული. ანჯელის საყანე ფართობები ცივი შესხურების მეთოდით მუშავდება.

მიუხედავად იმისა, რომ აზიური ფაროსანას რაოდენობა წინა წლებთან შედარებით საგრძნობლად არის შემცირებული, აუცილებელია საყანე ფართობების დამუშავება. ცივი შესხურების ტექნოლოგია გამოიყენება მავნებლის პირველი ნიშნების საწინააღმდეგოდ; საყანე

ფართობების მიმდებარე ტერიტორიებზე დამონტაჟებულია „მოიზიდე და განადგურე“ სადგურები და მავნებლის დამჭერი ფერომონები.

„წამლობების პარალელურად, მიმდინარეობს ინტენსიური შეხვედრები მოსახლეობასთან. მათ გასულ წელს სიმინდის უხვი და ხარისხიანი მოსავალი მიიღეს. სახელმწიფოსა და ფერმერების კოორდინირებული მუშაობის შედეგად, მიმდინარე წელსაც, სიმინდის ხარისხიან მოსავალს ველოდებით“, - განაცხადა საკოორდინაციო მართვის ცენტრის ხელმძღვანელმა, ლაშა შალამბერიძემ.

სიმინდის მასივების დამუშავება ცივი შესხურების ტექნოლოგიით ეტაპობრივად გაგრძელდება.



გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ყოველთვიური გამოცემა



**მეფუტკრეობის წარმატებული სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი ზუგდიდში**



სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი „ნექტარი 2016“ ზუგდიდის მუნიციპალიტეტში, 12 ადგილობრივ მეფუტკრეს აერთიანებს. კოოპერატივების წევრების საკუთრებაში 400-ზე მეტი სკაა, საიდანაც თავლსა და მეფუტკრეობის სხვადასხვა პროდუქტს ამზადებენ.

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის თავმჯდომარის, თინათინ ბულიას განცხადებით, მათ მიერ წარმოებულ პროდუქციას ბევრი სასარგებლო თვისება ახასიათებს, რაც მომხმარებელში მათ პროდუქციას პოპულარულს ხდის. მისი თქმით, მათ კოოპერატივს საუკეთესო თვისებების მქონე დედაფუტკრის წარმოება გამოარჩევს.

„თავდაპირველად, როცა კოოპერატივის შექმნა გადაწყვიტეთ ვერც ვიფიქრებდით, თუ ეს ნამოწყება წარმატებულ ბიზნესად იქცეოდა. სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების მხარდაჭერის სახელმწიფო პროგრამების დახმარებითა და საქართველოში USAID-ის მიერ დაფინანსებული პროგრამის „ზრდა“ ხელშეწყობით შევძელით წარმოების გაფართოება და პროფესიული ცოდნის შეძენა, რამაც განვითარების მეტი შესაძლებლობა მოგვცა.“ - აცხადებს სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის თავმჯდომარე, თინათინ ბულია.

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი „ნექტარი-2016“ წარმოებულ თავლს ბრენდით „თოფური“, რაც მეგრულად თავლს ნიშნავს, ადგილობრივ ბაზარზე ყიდის. კოოპერატივი ასევე აწარმოებს დედაფუტკარს და მეფუტკრეობის სხვადასხვა პროდუქციას, მათ შორის, ფუტკრის რძეს, შხამსა და დინდგელს.

კოოპერატივის წევრები ერთიანი მიდგომებით ცდილობენ განვითარებას და ერთგვაროვანი ბიოთავლის წარმოებას.



**შათო ყირაშალა - ადგილობრივი ოჯახური ტრადიცია**



36 წლის ზურაბ მუმლაძე პროფესიით იურისტი. ზურაბს ბავშვობიდან ჰქონდა შეხება ღვინის წარმოებასთან, რადგან მამამისი აწარმოებდა ღვინოს და ექსპორტზეც გაჰქონდა. ბოლო წლებში, ქვევრის ღვინის პოპულარობის ზრდასთან ერთად, ზურაბს გაუჩნდა იდეა, თვითონაც ეწარმოებინა ღვინო. 2018 წელს მან პროგრამის „ახალგაზრდა მენარმე“ შესახებ შეიტყო, რომელმაც თავისი იდეის განხორციელების საშუალება მისცა. ამჟამინდელი მარნის ტერიტორიაზე, გასული საუკუნის 80-იან წლებში ფუნქციონირებდა რესტორანი „ყირაშალა“, რომელიც დიდი პოპულარობით სარგებლობდა. აღნიშნული ტერიტორია ზურაბის ოჯახის საკუთრებას წარმოადგენდა. მან სწორედ არსებული შენობის აღდგენა და რესტორნისა და მარნის მოწყობა გადაწყვიტა „ყირაშალას“ სახელით. ამავე სახელით გეგმავს საკუთარი ღვინის გაყიდვასაც.

სიღნაღის რაიონის სოფელ მაჩამში, რომელიც თბილისიდან 160 კმ დაშორებითაა, განხორციელდა 141,000 ლარი ინვესტიცია, გრანტის თანხამ კი 57,000 ლარი შეადგინა. გრანტის თანხით ზურაბმა შეისყიდა სამშენებლო მასალების ნაწილი და მარნისთვის საჭირო დანადგარები. მარნის მშენებლობა 2019 წლის შემოდგომაზე დასრულდა და ამჟამად მარანი სრულად დატვირთულია. ზურაბი აწარმოებს ორი სახეობის ღვინოს - რქანითელს და საფერავს. ღვინის რეალიზაცია სიღნაღსა და თბილისში, ღვინის მაღაზიებში ხდება.

მომავალში, ზურაბი გეგმავს ვენახების გაშენებას და წარმოების ზრდას, ასევე, ღვინის ექსპორტზე გატანას. ამ მიმართულებით მას უკვე დაწყებული აქვს მუშაობა. კერძოდ, მას გაგზავნილი აქვს ნიმუშები აშშ-ში, ე. ნიუ-იორკში, სადაც ინტერესი მისი ღვინის მიმართ უკვე გამოხატეს. პანდემიამ გეგმები ოდნავ შეუცვალა, თუმცა ზურაბის სამომავლო გეგმებში ასევე შედის მარანში ტურისტული ინფრასტრუქტურის მოწყობა, რაც მას საშუალებას მისცემს, ადგილზე მიიღოს როგორც ქართველი, ისე უცხოელი სტუმრები და შესთავაზოს მათ ქართული ტრადიციული კერძები და სხვადასხვა სახის მასტერკლასები. ზურაბი აპირებს მცირე, 5-8 ნომრიანი სასტუმროს მოწყობასაც.



**ფერმა, რომელიც სახელმწიფოს მხარდაჭერით შეიქმნა, იტალიაში 45 ტონა ლოკოკინას ექსპორტზე გაიტანს**



სახელმწიფოს ფინანსური მხარდაჭერით, 2017 წელს, ხობის მუნიციპალიტეტის სოფელ ახალ ხიბულაში ლოკოკინების ფერმა „ნადი გრუპი“ აშენდა.

ფერმა პროდუქციის რეალიზაციას, ძირითადად, იტალიაში ახორციელებს. წელს, ოქტომბერში, იტალიაში 45 ტონა ლოკოკინა ექსპორტზე გავა. თანამედროვე სტანდარტებით აღჭურვილი ფერმა „ერთიანი აგროპროექტის“ ფარგლებში შეიქმნა.

ფერმის ასაშენებლად, ჯამურად, 1,860,000 ლარის ინვესტიცია განხორციელდა, საიდანაც 1,260,000 ლარი ბენეფიციარმა შეღავათიანი აგროკრედიტით მიიღო. ფერმა წელიწადში, საშუალოდ, 50 ტონა ლოკოკინას აწარმოებს. სწარმოში, მუდმივად, 15 ადგილობრივია დასაქმებული.

„მეურნეობა, რომელიც საკმაოდ დიდია, სახელმწიფოს ფინანსური მხარდაჭერით შეიქმნა. ბიოლოგიურად წარმოებული ლოკოკინა, ძირითადად საქესპორტოა და ევროკავშირში გადის. ამ მიმართულებით სამინისტრომ აქტიურად იმუშავა. თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმება ითვალისწინებს ფიტოსანიტარიულ და ვეტერინარულ ვალდებულებებს, რომელიც სახელმწიფომ დააკმაყოფილა და, დღეისათვის, მოლუსკისნაირები და ლოკოკინები ევროკავშირის ბაზარზე არის დაშვებული. ეს არის საკმაოდ საინტერესო მიმართულება - ჰექტარზე შემოსავალი რამდენიმე ათეულ ათას ევროს შეადგენს. ჩვენი პრიორიტეტია, სოფლის მეურნეობაში გვექმნოდეს აქცენტი მეტი ღირებულების მომტან მიმართულებებზე“, - განაცხადა ლევან დავითაშვილმა.

ლოკოკინების ფერმაში, მინისტრთან ერთად, სამეგრელოს მხარის რწმუნებული, ალექსანდრე მონერელია იმყოფებოდა. გუბერნატორის განცხადებით, ლოკოკინების წარმოებას რეგიონში განვითარების კარგი პერსპექტივა აქვს, რასაც ის ფაქტი მოწმობს, რომ წარმოებაში ფერმერები აქტიურად ერთვებიან.



**იტალიის მოსაჭირო დანადგარების წარმოება საგურამოში**



27 წლის ლაშა კუპატაძე პროფესიით ავტომობილების სპეციალისტია, რაც გულისხმობს სამუშაო პროცესებში ადამიანის ჩართულობის ჩანაცვლებას პროგრამული უზრუნველყოფით ან მანქანით. ლაშას პროექტი სწორედ მის საქმიანობას უკავშირდება და საქართველოში მოქმედი სამშენებლო კომპანიებისთვის იტალიის მოჭიმვის სამუშაოს გაადვილებას და სრულყოფას მოიცავს რობოტის მეშვეობით. აღნიშნული სამუშაო, საქართველოში ტრადიციული მეთოდით, მუშახელის მიერ ხორციელდება, რაც საკმაოდ შრომატევადია და ხშირია „ადამიანური შეცდომების“ სიხშირე. გარდა ამისა, ამ პროცესს დიდი დრო და რესურსი სჭირდება და შემსრულებლის ჯანმრთელობისთვისაც საშიშროა.

ორი წლის წინ ლაშა ჩინეთში იმყოფებოდა, სადაც რობოტის მუშაობის პრინციპს გაეცნო. დანადგარს შეუძლია, ლაზერის გამოყენებით, სწრაფად და ხარისხიანად დააგოს ბეტონის ფენა. ანალოგიური სერვისის საქართველოში არ არსებობდა და დღესაც ლაშას გარდა არცერთ კომპანიას არ გააჩნია. კვლევის ჩატარების შემდეგ, ლაშამ გადაწყვიტა, რომ საქართველოს სამშენებლო სექტორი მზად არის მსგავსი სიახლისთვის. სწორედ ამ დროს შეიტყო პროგრამის „ახალგაზრდა მენარმე“ შესახებ, რომელიც მას იდეის განხორციელებაში დაეხმარა. გრანტის თანხით (44,000 ლარი) მან კომპიუტერული პროგრამა შეიქმნა, რომელიც აღნიშნული დანადგარისთვის ყველაზე მთავარ და ძვირადღირებულ კომპონენტს წარმოადგენს, ასევე ჩინეთიდან ჩამოიტანა დანადგარისთვის აუცილებელი ნაწილები.

ლაშა მინის ნაკვეთს მცხეთის რაიონში, კერძოდ, საგურამოში ფლობს, სადაც განლაგებულია შენობა. ამ შენობაში ხდება რობოტების აწყობა და რეალიზაციისთვის მომზადება. სულ სწარმოში 109,000 ლარის ინვესტიცია განხორციელდა. მის კლიენტებს სამშენებლო კომპანიები წარმოადგენენ.

კლიენტებისათვის სრულყოფილი მომსახურების განევაზე ზრუნავს შვიდი თანამშრომელი, რომლებსაც დანადგარის მართვის შესაბამისი ცოდნა გააჩნიათ. გარდა ამისა, ლაშა თანამშრომლობს 3 ინჟინერთან, რომლებიც მუდმივად ჩართული არიან პროექტირების და აწყობის პროცესში, რადგან თითოეული შეკვეთისთვის, მოთხოვნების გათვალისწინებით, მზადდება უნიკალური რობოტი.

რადგან აღნიშნული სერვისი საქართველოში ინოვაციურია და ლაშას გარდა არავინ ახორციელებს მის მიწოდებას, ახალგაზრდა მენარმემ გადაწყვიტა, დააპატენტოს იგი და მიმართა შესაბამის ორგანიზაციებს.





**ლევან მეზულა, ღვინის ეროვნული სააგენტოს თავმჯდომარე:**  
„სახელმწიფო მევენახეებს პრობლემების წინაშე მარტო არ დაგვებს“

**COVID-19-ის პანდემიამ, მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის მსგავსად, საქართველოს ეკონომიკა, მათ შორის, ღვინის ინდუსტრიაც დააზარალა. ტურისტული სეზონის ჩავარდნამ მინიმუმადე დაიყვანა ღვინის გაყიდვები შიდა ბაზარზე. დარგი ახალი გამოწვევების წინაშე დადგა. ამ ფონზე, რთვლისთვის ემზადებიან მევენახეები და ღვინის მწარმოებლები. 2020 წლის რთვლის დროს მოწვეული მოსავლის დაბინავების საკითხებზე ღვინის ეროვნული სააგენტოს თავმჯდომარე ლევან მეზულა საუბრობს.**

**- როგორია მეღვინეობა-მევენახეობის დარგში არსებული მდგომარეობა და 2020 წლის რთვლთან დაკავშირებული მოლოდინები?**

- კორონავირუსის პანდემიამ მეღვინეობის ინდუსტრია ახალი გამოწვევების წინაშე დააყენა, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მოახლოებული რთვლის წინ. მოგეხსენებათ, 2018 წელს სახელმწიფო სრულად გამოვიდა რთვლის სუბსიდირებიდან. სახელმწიფოს მხრიდან უკანასკნელ წლებში გატარებული სწორი დარგობრივი პოლიტიკის შედეგად დარგი გაჯანსაღდა და აღარ საჭიროებდა ბიუჯეტიდან მხარდაჭერას. რეკორდულ რაოდენობამდე გაზრდილი ღვინის ექსპორტი, აგროკრედიტისა და აგროდა-

ზღვევის გამართული სისტემა, დივერსიფიცირებული საქსპორტო ბაზრები, იძლეოდა შესაძლებლობას, რომ ყურძნის ფასი თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პრინციპებით განსაზღვრულიყო. თუმცა, კორონავირუსის პანდემიამ მსოფლიოს ბევრი ქვეყნის მსგავსად, უარყოფითი ზეგავლენა საქართველოს ეკონომიკაზეც, მათ შორის, ღვინის ინდუსტრიაზეც მოახდინა. გაჩნდა რეალური და საფუძვლიანი საშიშროება, რომ ღვინის მწარმოებელი კომპანიების მხრიდან შემცირდება ყურძნის შესყიდვაზე მოთხოვნა და ინტერესი, განსაკუთრებით, თეთრი ყურძნის მიმართულებით, რადგან, პროგნოზით, 2020 წელს კახეთის რეგიონში ჭარბ, 180 ათასამდე ტონამდე რქაწითელისა და კახური მწვანის მოსავალს ელოდებიან.

**- რა მდგომარეობაა საფერავის მიმართულებით?**

- ვინაიდან ექსპორტის დიდი წილი სწორედ წითელ ღვინოზე მოდის, ამასთან, მოსავლის რაოდენობითაც საფერავი თეთრ ყურძენზე თითქმის ორჯერ ნაკლებია, ჩვენი პროგნოზით, საფერავის ბაზარი იქნება თავისუფალი - მევენახეები და ღვინის მწარმოებლები თავად შეთანხმდებიან ფასზე. ვფიქრობთ, რომ ამ მიმართულებით მევენახის მოგება არ იქნება 50%-ზე ნაკლები. საფერავის ბაზარი საქართველოში კონკურენტული ბაზრის ერთ-ერთი კარგი მაგალითია.

**- არსებული მდგომარეობიდან გამომდინარე, შესაძლოა, რომ მევენახე ყურძნის რეალიზაციის პრობლემების წინაშე დადგეს?**

- ამ მოცემულობაში, მთავარი ამოცანაა, რომ არ დარჩეს გადაუმუშავებელი ყურძენი, არ იზარალოს მევენახემ, არ მოუწიოს მას ყურძნის ჩაბარება თვითღირებულებაზე ნაკლებ ფასად და შეძლოს მოგების მიღება. ამასთან ერთად, უმნიშვნელოვანესია, მოხდეს ღვინის სანარმოების სტიმულირება, რომ მათ შეძლონ ყურძნის შესყიდვა-გადამუშავება შემდგომი რეალიზაციის მიზნით. აღნიშნული გამოწვევის გათვალისწინებით, მთავრობამ გადაწყვიტა ბიუჯეტიდან რთვლის სუბსიდირება, რომელიც, დაახლოებით, 20 ათასამდე მევენახეს ყურძნის რეალიზაციის, ხოლო რთველში ჩართულ ათეულობით კომპანიას ყურძნის შესყიდვის შესაძლებლობას მისცემს. მთავრობის გადაწყვეტილებით, კახეთის რეგიონში მევენახის მიერ მოწვეული 1 კგ ყურძნის შესყიდვის სანაცვლოდ, ღვინის კომპანიებზე სუბსიდია 1 კგ რქაწითელისა და ასევე 1 კგ კახური მწვანისათვის 30 თეთრი გაიცემა. სუბსიდიას მიიღებს მხოლოდ ის ღვინის კომპანია, რომელიც 2020 წლის რთვლის განმავლობაში შეისყიდის და გადაამუშავებს კახეთის რეგიონში მოწვეულ არანაკლებ 1000 (ათასი) ტონა რქაწითელისა ან კახური მწვანის ჯიშის ყურძენს და შესყიდული 1 კგ ყურძნის სანაცვლოდ ყურძნის ჩამბარებელს გადაუხდის არანაკლებ 80 თეთრს. აღსანიშნავია, რომ კერძო ღვინის კომპანიების მხრიდან თეთრი ყურძნის შესყიდვაზე მოთხოვნის არარსებობის შემთხვევაში, ყურძნის მიღება-გადამუშავების პროცესში სახელმწიფო მმართველობაში არსებული სს „აკურაც“ ჩაერთვება.

**- როგორ ფიქრობთ ეს ჩარევა ერთჯერადი სახის იქნება, თუ დარგი უფრო გრძელვადიანი გამოწვევების წინაშე დგას?**

- სამწუხაროდ, რთულია პროგნოზირება, როგორ წარიმართება მსოფლიო ეკონომი-

კური პროცესები, როგორ აისახება ეს სავაჭრო და საქსპორტო მონაცემებზე მომავალში, როგორ განვითარდება მოვლენები ტურიზმის სექტორში. გვინდა გვჯეროდეს, რომ მდგომარეობა გამოწვრილდება და მომავალში აღარ დაგვჭირდება სუბსიდიის გზით ჩარევა. თუმცა, წელს არის ასეთი მოცემულობა და სახელმწიფო ცდილობს გაიზაროს საკუთარი სოციალური პასუხისმგებლობა და მხარი დაუჭიროს 20 ათასზე მეტ მევენახეს, რომლებიც დიდი დარტყმის ქვეშ აღმოჩნდნენ. თუმცა, ყველამ უნდა გაითვალისწინოს, რომ ეს სუბსიდიის თანხა ვერ იქნება განუსაზღვრელი. ამ სუბსიდიამ უნდა უზრუნველყოს, რომ მევენახეს არ მოუწიოს ყურძნის თვითღირებულებაზე ნაკლებ ფასად გაყიდვა. სახელმწიფოს სუბსიდირების ინსტრუმენტი მხოლოდ იმიტომ შემოაქვს, რომ მევენახეები მართლ არ დარჩნენ არსებული გამოწვევების წინაშე.

**- რა კეთდება იმისთვის, რომ რთვლის პროცესი იყოს ორგანიზებული?**

- 2013 წლიდან, მკვეთრად გაიზარდა გადაამუშავებული ყურძნის რაოდენობა და გასულ, 2019 წელს, ბოლო 30 წლის სარეკორდო რაოდენობას მიაღწია; ქვეყნის მასშტაბით, სულ 280 ათას ტონამდე ყურძენი გადაამუშავდა. 2013 წლის შემდეგ, არც ერთ მევენახეს ყურძნის რეალიზაციის პრობლემა არ შექმნია, არ დარჩენილა გადაამუშავებელი ყურძენი. წელსაც, მოსავლის ორგანიზებულად დასაბინავებლად, შეიქმნება საკოორდინაციო შტაბი, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და მის სისტემაში შემავალი უწყებების, შსს-ს, კახეთის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონებში სახელმწიფო რწმუნებულების ადმინისტრაციის წარმომადგენელთა მონაწილეობით. საკოორდინაციო შტაბი რთვლის დროს იმუშავებს 24-საათიან რეჟიმში. შტაბი განთავსდება ქალაქ თელავში და მუშაობას აგვისტოს შუა რიცხვებიდან დაიწყებს.

**სახელმწიფო სუბსიდირების პროგრამა 2020 წლის რთვლის მხარდასაჭერად**

**სუბსიდია 20 ათასამდე მევენახისთვის**

2020 წლის რთველში, ღვინის მწარმოებელი კომპანიების მხრიდან ყურძნის შესყიდვაზე მოთხოვნის შემცირების საშიშროებისა და მევენახეებისთვის ყურძნის დაბინავების რეალური პრობლემის თავიდან ასარიდებლად, საქართველოს მთავრობამ ბიუჯეტიდან რთვლის სუბსიდირების გადაწყვეტილება მიიღო.

სუბსიდირების მიზანია, არ დარჩეს გადაუმუშავებელი ყურძენი, არ იზარალოს მევენახემ, არ მოუწიოს მას ყურძნის ჩაბარება თვითღირებულებაზე ნაკლებ ფასად. ამასთან, მნიშვნელოვანია, მოხდეს ღვინის სანარმოების სტიმუ-

ლირება, რათა მათ შეძლონ ყურძნის შესყიდვა-გადამუშავება და წარმოების პროცესის შეუფერხებლად წარმართვა.

სუბსიდირების ფარგლებში, მოსავლის რეალიზაციის საშუალება დაახლოებით 20 ათასამდე მევენახეს მიეცემა, რთველში ჩართული ათეულობით კომპანია კი, ყურძნის შესყიდვას შეძლებს.

საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებით, სახელმწიფო სუბსიდიას მიიღებს მხოლოდ ის კომპანია, რომელიც: 2020 წლის რთვლის განმავლობაში შეიძენს და გადაამუშავებს კახეთის რეგიონში მოწვეულ არანაკლებ 1000 ტონა

„რქაწითელის“, ან „კახური მწვანის“ ჯიშის ყურძენს. ამასთან, შესყიდული 1 კგ. ყურძნის სანაცვლოდ, ყურძნის ჩამბარებელს გადაუხდის არანაკლებ 0,80 ლარისა.

კახეთის რეგიონში მევენახის მიერ მოწვეული 1 კგ. ყურძნის შესყიდვის სანაცვლოდ, კომპანიებზე გასაცემი სუბსიდია შეადგენს:

- 1კგ. რქაწითელი - 0,30 ლარი
- 1კგ. კახური მწვანე - 0,30 ლარი



რთველი 2020-ის ორგანიზებულად ჩატარების მიზნით, ქალაქ თელავში შეიქმნება რთვლის საკოორდინაციო შტაბი, 24 საათიანი სამუშაო რეჟიმით.

ყურძნის ჭარბი რაოდენობის წარმოშობისა და მასზე ღვინის კერძო კომპანიების მხრიდან მოთხოვნის არარსებობის შემთხვევაში, სახელმწიფო მმართველობაში არსებული სს „აკურაც“ ჩაერთვება ყურძნის მიღება-გადამუშავების პროცესში.

**დაინტერესებულ პირებს რთვლთან დაკავშირებული ინფორმაციის მიღება შეუძლიათ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ცხელი ხაზზე - 1501.**

### ურიშულა

#### წითელყურძნიანი საღვინე ვაზის ჯიშები

წახმოშობა: **ჩაქა-ღვინე**

გამოიყენება სუფრის წითელი მშრალი ღვინის დასამზადებლად. ურიშულა საშუალო ზრდისა და საშუალო მოსავლიანია.

ზრდასრული ფოთოლი საშუალო ზომისაა, მომრგვალო, სამ-ხუთნაკვთიანი. ფოთლის ქვედა მხარე თხლადაა შებუსული. მტევანი მცირე ზომისაა, კონუსური, ზოგჯერ ცილინდრულ-კონუსური ან ცილინდრული ფორმის, ფრთიანი, კუმსი ან საშუალო სიკუმსის. მარცვალი საშუალო ზომისაა, ზოგჯერ პატარა, მრგვალი ან მომრგვალო, მუქი წითელი ან მონითალო. კანი სქელი და მკვრივი აქვს. რბილობი წვნიანია, წვენი-შუეფერავი.

სავეგეტაციო პერიოდი 150 დღეა. მტევნის საშუალო წონა 100 გრამია. სრულ სიმწიფეში ყურძნის წვენის შაქრიანობა აღწევს 17-23%-ს, მჟავიანობა 7.5-11გ/ლ-ს.



### წითელლოური

#### წითელყურძნიანი საღვინე ვაზის ჯიშები

წახმოშობა: **ჩაქა-ღვინე**

გამოიყენება ხალისიანი და დაბალალკოჰოლური სუფრის ვარდისფერი მშრალი ღვინის დასამზადებლად. წითელლოური საშუალო ზრდისა და საშუალო მოსავლიანია.

ზრდასრული ფოთოლი საშუალო ზომისაა, მრგვალი ან ოდნავ ოვალური, სამნაკვთიანი. ფოთლის ქვედა მხარე ძალიან თხლადაა შებუსული. მტევანი საშუალო ზომისაა, კონუსური, ან ცილინდრულ-კონუსური, იშვიათად ცილინდრული ფორმის, ფრთიანი, კუმსი ან საშუალო სიკუმსის. მარცვალი საშუალო ზომისაა, მრგვალი ან მომრგვალო, მუქი წითელი. კანი თხელი და ნაკლებად მკვრივი აქვს. რბილობი წვნიანია, წვენი-შუეფერავი.

სავეგეტაციო პერიოდი 160 დღეა. მტევნის საშუალო წონა 120 - 150 გრამია. სრულ სიმწიფეში ყურძნის წვენის შაქრიანობა აღწევს 17.5 - 18%-ს, მჟავიანობა 7.0 - 9.0 გ/ლ-ს.



### ოქროულა

#### თეთრყურძნიანი სასუფრე ვაზის ჯიშები

წახმოშობა: **კახეთი**

გამოიყენება სასუფრე ყურძნად, აქვს სასიამოვნო ჰარმონიული გემო და სუსტად გამოხატული ჯიშური არომატი. მისგან ასევე მზადდება ხარისხიანი ყურძნის წვენი. ჯიშები საშუალო ზრდისაა.

ზრდასრული ფოთოლი საშუალო ზომის და მომრგვალოა, სამ-ხუთნაკვთიანი. ფოთლის ქვედა მხარე შეუბუსავია, ან დაფარულია თხელჯაგრისებურად. მტევანი საშუალო ზომის, კონუსური ან ცილინდრულ-კონუსური ფორმის, მხრიანი, საშუალო სიკუმსის, ზოგჯერ მთელი ან კუმსია. მარცვალი მომრგვალო, ხანდახან ოვალური ფორმის, მოქარვისფრო-მოყვითალო ელფერით. რბილობი საშუალო სიმკვრივისაა, სასიამოვნო ჰარმონიული გემოთი.

სავეგეტაციო პერიოდი 155 დღეა. მტევნის წონა 100-400 გრამამდეა. ყურძნის სრული სიმწიფის პერიოდში შაქრიანობა აღწევს 18-20%-ს, მჟავიანობა 5.0-8.0 გ/ლ-ს.



### აგუნა (ნაცრისფერი მუსკატი)

#### თეთრყურძნიანი სელექციური სასუფრე ვაზის ჯიშები

გამოყვანილია საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის მევენახეობის კათედრაზე მაქსიმე და რეზო რამიშვილების მიერ.

ზრდასრული ფოთოლი საშუალო ან დიდი ზომისა და ფორმისაა, სამ-ხუთნაკვთიანი. ფოთლის ფირფიტის ქვედა მხარე ძარღვების გასწვრივ სუსტადაა შებუსული. მტევანი საშუალოზე ან საშუალოზე დიდია, განიერ-კონუსური, გვხვდება ცილინდრულ-კონუსური ფორმის მტევნებიც, ხშირად ფრთიანი, საშუალო სიკუმსის. მარცვალი მსხვილი და მომრგვალოა. კანი საშუალო სისქის, რბილობი ხორციანი და მკვრივია, კარგად გამოხატული სასიამოვნო მუსკატური გემოთი.

სავეგეტაციო პერიოდი 154-165 დღეა. მტევნის საშუალო წონა 230-260 გრამია. ყურძნის სიმწიფის პერიოდში მისი შაქრიანობა აღწევს 19.2-21%-ს, მჟავიანობა 5.5-6გ/ლ. აგუნა მაღალხარისხიან სასუფრე ყურძენს იძლევა.



### ხარისხიანი მოსავლის მიღების თანამედროვე ტექნოლოგიების შესახებ კახეთში ფარმერებისთვის ტრენინგები გაიმართა



მარცვლოვანი კულტურების კვლევის სამსახურის უფროსი ცოტნე სამადაშვილი

სააგენტოს ოჩგანიზებით, ფეხმეხთა ხედ-შეწყობის პირობების ფაქტორებში, კახეთის ხეგიონში „ხობდის მალაღი, ხაჩისხიანი და მყაჩი მოსავლის მიღების თანამედროვე ტექნოლოგიების შესახებ“ ტრენინგები ჩატარდა.

აღსანიშნავია, რომ ფეხმეხთა ხედშეწყობის პირობები საქართველოს მასშტაბით ხობცივდებდა, ხაც ფეხმეხთათვის სხვა-დასხვა თემატიკის ტრენინგების ჩატარებას და მათი შესაძლებლობების გაძლიერებას ისახავს მიზნად.

**ტრენინგებს გახემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის მახცვლოვანი კვლევის კვლევის სამსახურის უფროსი, ცოტნე სამადაშვილი უძღვება.**

საქართველო ხივი კვდტუხუდი მცენახე-ების წაჩმომობის მნიშვნელოვან კეხას წაჩმოდგენს, სადაც განსაკუთხებული მხავადგეფოვნებით ხობდის კვდტუხა გამოიჩიევა. საქართველოს გახემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სხივ გახემოსდაცვითი ინფოჩმაციისა და განათების ცენტრისა და სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების



#### ბატონო ცოტნე, საქართველოში, დღეს რა მდგომარეობა გვაქვს ხორბლის საპროგრნოზო მოსავლის რაოდენობასთან დაკავშირებით ?

წელს გვალვიანი შემოდგომა და ზამთარი გვქონდა. მოგეხსენებათ, დედოფლისწყარო და სიღნაღი ის ძირითადი ადგილებია, სადაც ხორბალი შედარებით დიდი რაოდენობით იწარმოება. სასიხარულოა, რომ მიმდინარე წელს, ხორბლის მოსავლის მიღების თვალსაზრისით, კახეთის ორივე რაიონი კარგი მდგომარეობით გამოიჩიევა, თუმცა, ამ კუთხით, რთული მდგომარეობაა შირაქში. ქართლში კი, ხორბლის მოსავალი დამაკმაყოფილებელია.

ხორბალი არამართო ჩვენთვის, არამედ, ყველა ქვეყნისთვის სტრატეგიულ კულტურას წარმოადგენს. ქვეყნისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ხორბლის მოსავლის მიღების თანამედროვე ტექნოლოგიების შესახებ ტრენინგების ჩატარება.

სადაც ხორბლის კულტურა მოჰყავთ და ეს რეგიონებია - კახეთი, ქართლი და სამცხე-ჯავახეთი; სასურველია, ეს ტრენინგები ყველგან ჩატარდეს.

ბლის მოსავლის ფონდის არსებობა. მოგეხსენებათ, კლიმატური ცვლილებები ძალიან დიდ ზეგავლენას ახდენს ხორბლის მოსავალზე. არსებულ სიტუაციაში, განსაკუთრებით სასიხარულოა, რომ მთავრობამ ხორბლის კულტურის მოვლა-მოყვანის ხელშეწყობის განვითარება გადამწყვიტა.

#### თქვენს მიერ ჩატარებული ტრენინგების ფარგლებში, ცოდნის გაზიარება სექტორის განვითარებისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. საინტერესოა, რა ტიპის კითხვები და მოთხოვნები ჰქონდათ ფერმერებს ტრენინგების მიმდინარეობისას ?

ყველაზე მთავარი სიხლის ძიება და მათი დანერგვაა. იყო შეკითხვები, რომლებიც ახალ ტექნოლოგიებს ეხებოდა. საინტერესოა, რომ ახალი ტექნოლოგიით აუცილებელია.

კულტურის დათესვამდე ნიადაგის მოსწორება/მოტკეპნა ხელს უწყობს მცენარეების ერთდროულ და თანაბარ განვითარებას. ასევე, ერთ-ერთი თანამედროვე მიდგომა აგროდრონებით ნაკვეთების საჭირო შენამვლაა, რაც მცენარის განვითარების ნებისმიერ ეტაპზე, მისი დაუზიანებლად შენამვლის საშუალებას იძლევა. აგროდრონი შესაძლებელია სასუქის დანაკარგს მინიმუმამდე ამცირებს. ასევე, მასზე დამაგრებული მაღალი რეზოლუციის მქონე კამერებისა და სენსორების საშუალებით შესაძლებელია მიწის სტრუქტურისა და ტენიანობის დადგენა. მუშაობის პროცესში, აგროდრონი ერთ საათში 5 ჰექტარ ტერიტორიას ფარავს. თუმცა, შეხვედრებზე ფერმერებმა განაცხადეს, რომ აღნიშნული პროცესების ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებით ჩატარება მათთვის ეკონომიკური შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, განსაკუთრებულ სირთულეს წარმოადგენს.

#### თქვენი აზრით, რამდენად მნიშვნელოვანია აღნიშნული ტრენინგების ყველა მუნიციპალიტეტში ჩატარება?

სადაც ხორბლის კულტურა მოჰყავთ და ეს რეგიონებია - კახეთი, ქართლი და სამცხე-ჯავახეთი; სასურველია, ეს ტრენინგები ყველგან ჩატარდეს.

დღეს, მემცენარეობა და მეცხოველეობა ერთმანეთის გარეშე არ არსებობს. ორივე დარგი და თესლობრუნვა გვაძლევს საშუალებას, რომ განვვითარდეთ და წინ წავიდეთ. ტრენინგების ჩატარებისას მნიშვნელოვანია განსაკუთრებული აქცენტი გაკეთდეს რიგ საკითხებზე, მაგალითად - ხორბლის კულტურის მოყვანა არათუ წამგებიანი, არამედ მომგებიანი საქმიანობაა, სადაც კომერციალიზაციას და უნარჩინო წარმოებას ქვეყანაში მნიშვნელოვანი პოტენციალი გააჩნია.

ტრენინგების ფაქტორებში, ფეხმეხთს გახემოსდაცვითი ინფოჩმაციისა და განათების ცენტრის დიხექტოჩი თამაჩ ადადაშვიდიც შეხვდა, რომელმაც ფეხმეხთათვის დაგეგმიდი სხვა-დასხვა თემატიკის ტრენინგებისა და ფეხმეხთა შესაძლებლობების გაძლიერების მნიშვნელობაზე ისაუბრა.



ტრენინგებს ესწრებოდა სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების სააგენტოს დიხექტოჩი იღია თამაჩაშვიდი, რომელმაც, ფეხმეხთთან საუბრისას, ხაზი გაუსვა ქვეყანაში ხობდის ხაჩისხის, მისი მოყვანის თანამედროვე ტექნოლოგიების, მოსავლის აღება-დაბინავების საკითხის მნიშვნელობას სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის.

ტრენინგები კითხვა-პასუხის ხეუიში მიმდინარეობს. ფეხმეხები მათთვის საინტერესო კითხვებზე ამომწუხავი პასუხებს იხებენ.

ფეხმეხთა ხედშეწყობის პირობების განხიციელება მთელი საქართველოს მასშტაბითაა დაგეგმიდი და მიზნად ისახავს ფეხმეხთათვის სხვადასხვა თემატიკის ტრენინგების ჩატარებას და ფეხმეხთა შესაძლებლობების გაძლიერებას.





### ნადირობის სეზონის კარიოლში გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი კონტროლს გაამკაცრებს

2020 წელს ნადირობის სეზონი 22 აგვისტოს გაიხსნება. სეზონის ფარგლებში, ნადირობის წესების დარღვევის გამოვლენისა და უკანონო ნადირობის აღკვეთის მიზნით, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის თანამშრომლები, საქართველოს მასშტაბით, 24-საათიან გაძლიერებულ კონტროლს განახორციელებენ.

სეზონის ვადები გადამფრენი ფრინველების დაცვისა და აღწარმოების მიზნით განისაზღვრა და გადაწყვეტილების მიღებისას, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ სპეციალისტებისა და მონადირეების რეკომენდაციებიც გაითვალისწინა.

წლებიდან სეზონისთვის გათვალისწინებული ცვლილებების თანახმად, ჩვეულებრივი გვრიტის (*Streptopelia turtur*) სახეობის პოპულაციის შემცირების გამო, მისი დღიური მოპოვების ლიმიტი შემცირდა 10 ინდივიდიდან 5-მდე. შეიცვალა ტყის ქათამზე ნადირობის ვადაც და განისაზღვრა 1 ოქტომბრიდან (ნაცვლად 15 ოქტომბრისა) 1 მარტამდე პერიოდით, ვინაიდან, ბოლო წლებში, აღმოსავლეთ საქართველოში, განსაკუთრებით მაღალმთიან რეგიონებში, დაფიქსირებულია ამ სახეობის 15 ოქტომბერზე ადრე შემოსვლა. ტყის ქათამზე ნადირობის დასრულების ვადა, 1 მარტი, დარჩა უცვლელი, რადგან დასა-

ვლეთ საქართველოს რეგიონებში ტყის ქათამზე ნადირობა, ძირითადად, თებერვლის თვეში წარმოებს. ამასთან, გასათვალისწინებელია, რომ ტყის ქათმის რაოდენობის მნიშვნელოვანი კლება არ არის დაფიქსირებული.

გადამფრენ ფრინველებზე ნადირობის მსურველებმა, ნადირობისას თან უნდა იქონიონ გარემოდან გადამფრენი ფრინველების ამოღებაზე დაწესებული მოსაკრებლის (10 ლარი) გადახდის დამადასტურებელი ქვითარი (დედანი) და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს შესაბამისი ორგანოს მიერ გაცემული შესაბამისი სანადირო თოფის შენახვისა და ტარების უფლების დამადასტურებელი დოკუმენტი.

მოსაკრებლის გადახდა შესაძლებელია საქართველოს ნებისმიერ ბანკში, მიმღები ბანკი: სახელმწიფო ხაზინა, ბანკის კოდი: 220 101 222, ანგარიშის ნომერი: N2200122900, ბიუჯეტის შემოსულობების სახის განმსაზღვრელი სახაზინო კოდი: 3033.

ნადირობისას დაშვებულია მონადირე ძაღლების ასევე, სანადიროდ განვრთნილი მტაცებელი ფრინველების გამოყენება, ამ ფრინველის ფლობის კანონიერების დამადასტურებელი დოკუმენტის არსებობის შემთხვევაში.

აკრძალულია ყველა სხვა იარაღით ნადირობა, რომელიც მითითებული არ არის „იარაღის შესახებ“ საქართველოს

კანონის მე-7 მუხლში, კერძოდ: სანადირო გლუვლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღი (თოფი); სანადირო ხრახნილ-ლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღი (კარაბინი ან შაშხანა); სანადირო კომბინირებული ცეცხლსასროლი იარაღი (ხრახნილლულიანი და გლუვლულიანი თოფი); სანადირო ცივი და ცივი სასროლი იარაღი; სანადირო პნევმატური იარაღი.

ნადირობა აკრძალულია: საქართველოს ქალაქების ადმინისტრაციულ საზღვრებში, სახელმწიფო ნაკრძალებში, ეროვნულ პარკებში, ასევე სახელმწიფო ნაკრძალების გარშემო 500-მეტრიან და ეროვნული პარკების გარშემო 250-მეტრიან ზონებში. ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სსიპ - ველური ბუნების ეროვნული სააგენტოს რეკომენდაციის გათვალისწინებით, წლებიდან სეზონისთვის, ნადირობა აკრძალა ველური ბუნების ეროვნული სააგენტოს მართვაში/სარგებლობაში არსებული საშენი მეურნეობების ტერიტორიებზეც, ამ ტერიტორიებზე მყოფ, გამრავლებულ/მოშენებულ ცხოველებზე ზიანისა და სტრესის თავიდან აცილების მიზნით.

ნადირობის სეზონის დროს აკრძალულია: მცენარეთა საფარის დაწვა, გარეულ ფრინველთა კვრცხის შეგროვება/გაყიდვა, ცხოველთა ბუდეების, ბუნაგების, საცხოვრებელი ადგილების მოშლა ან განადგურება; ცხოველთა მასობრივი მოპოვების საშუალებების გამოყენება - ყოველგვარი კუსტარული ან ქარხნული წესით დამზადებული ბადეები, ხაფანგები, მარყუჟები, აგრეთვე ორმოები, სარეგავები (სარეკველები); სანამლაკი,

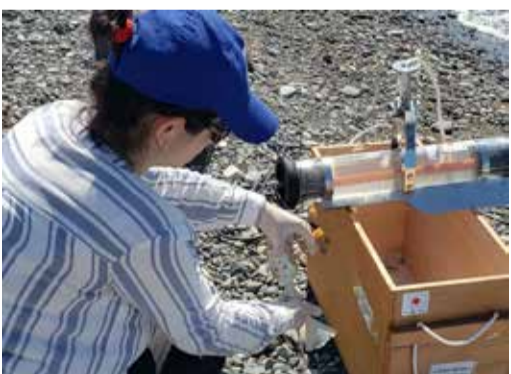
ასაფეთქებელი საშუალებები, ხმოვანი სიგნალების გამომცემი ელექტრონული (მათ შორის, ავტონომიურ კვების წყაროზე მომუშავე) მოწყობილობების მეშვეობით ფრინველის მოზიდვა; სანადირო იარაღზე დამონტაჟებული რეფლექტორების გამოყენება; თოფებისა და სხვა თვითმსროლელი იარაღების დაგუშავება.

ნადირობა და/ან ცხოველთა მოპოვება (დაჭერა) თვითმფრინავიდან, ვერტმფრენიდან, ავტომობილიდან, მოტოციკლიდან, კატარღებიდან, ძრავიანი ნავებიდან და სხვა მოტორიანი სატრანსპორტო საშუალებებიდან, მათ შორის, ღამის განათებული ფარებისა და პროექტორების მეშვეობით, ცხოველთა დევნა სატრანსპორტო საშუალებებით, წყალმცურავ ფრინველებზე ნადირობა ძრავამოურთველი მოტორიანი ნავებიდან და კატერებიდან (მოპოვება დევნით), აგრეთვე, ნადირობა ღამის ცეცხლის დანთებით. ასევე აკრძალულია, სტიქიური უბედურებების (წყალდიდობა, ხანძარი, დიდი თოვლი და სხვა) დროს დაუძღვრებული ცხოველების მოპოვება; მათზე ნადირობა წყალში გადასვლისას ან სხვა დაბრკოლებების გადალახვისას, მათ შორის, სტიქიური უბედურებებისგან თავის დაღწევის დროს.

გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი მოსახლეობას მოუწოდებს, კანონდარღვევის დაფიქსირების შემთხვევაში, მიმართონ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ცხელ ხაზს - 153 (ინდექსის გარეშე. ზარი უფასოა. ანონიმურობა დაცულია), რათა დეპარტამენტის შესაბამისმა რეგიონულმა სამმართველომ მყისიერი რეაგირება მოახდინოს.



### მეთევზეობის, აკვაკულტურისა და წყლის ბიომრავალფეროვნების დეპარტამენტის საქმიანობა და შავი ზღვის სანაპირო წყლების მონიტორინგი



გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გარემოს ეროვნული სააგენტოს სპეციალისტების მიერ, ევროკავშირის მხარდაჭერით, შავი ზღვის საქართველოს სანაპირო წყლების მონიტორინგი მუდმივ რეჟიმში მიმდინარეობს.

ქართველი სპეციალისტები წყლის ხარისხის ქიმიურ და ბიოლოგიურ კვლევებს ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის მეთოდოლოგიის გათვალისწინებით ახორციელებენ. მიღებული შედეგების საფუძველზე ხდება საკვლევ უბნების ეკოლოგიური მდგომარეობის შეფასება. აღნიშნული კვლევა ხელს

შეუწყობს შავი ზღვის სანაპირო ზონის მართვის გეგმის განახლებას აჭარის რეგიონში. ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული პროექტის ფარგლებში, გარემოს ეროვნული სააგენტოს ლაბორატორიებს წყლის ხარისხისა და ჰიდრობიოლოგიური კვლევებისთვის საჭირო უახლესი ხელსაწყო-დანადგარები გადაეცათ, რაც შესაძლებლობას იძლევა გაიზარდოს წყლის ხარისხის კვლევის კომპონენტები და თანამედროვე მეთოდებით განხორციელდეს სამეცნიერო-კვლევითი ანალიზები.

აღსანიშნავია, რომ მეთევზეობის, აკვაკულტურისა და წყლის ბიომრავალფეროვნების დეპარტამენტის სპეციალისტების ჩართულობით და დონორი ორგანიზაციების მხარდაჭერით, მუდმივად ხორციელდება მნიშვნელოვანი პროექტები, როგორც შავი ზღვის კონტინენტური შეღვის და მისი სანაპირო ეკოსისტემების, ისე მდინარეებისა და შიდაწყალსატევების კვლევისა და მონიტორინგის მიზნით. მნიშვნელო-

ვანია, რომ დეპარტამენტის ფუნქციებს წარმოადგენს საქართველოს საზღვაო სივრცეში და შიდასახმელეთო წყალსატევებზე თევზებისა და სხვა ბიორესურსების კვლევა, შეფასება და სარეწაო პროგნოზირება. გარდა ამისა, დეპარტამენტი უზრუნველყოფს აკვაკულტურის, მარიკულტურის და მდგრადი მეთევზეობის განვითარების ხელშეწყობას.

დარგის გამოცდილი სპეციალისტების უშუალო ძალისხმევით, ქვეყანაში დღესაც შენარჩუნებულია კვლევის ისეთი მნიშვნელოვანი მიმართულებები, როგორცაა: წყლის ეკოლოგია, ჰიდრობიოლოგია, წყლის ბიომრავალფეროვნება, მეთევზეობა და აკვაკულტურა. სწორედ მათი ჩართულობით შემუშავდა „აკვაკულტურის შესახებ“ კანონპროექტი, რომელიც მიზნად ისახავს საქართველოში აკვაკულტურის განვითარებას და აღნიშნულ დარგში ინვესტიციების მოზიდვის ხელშეწყობას.





# ფეიჰოას აგროტექნოლოგია

**ფეიჰოა (Feijoa sellowiana) საუკეთესო ხაჩისხის, გემიიელსა და ახომაცულ ნაყოფს იძლევა, ხომელიც გამოიყენება ხოგოხც ნედლი ასევე დაკონსერვებული სახით, მისგან ამზადებენ უმაღლესი ხაჩისხის მუხაბას, ჯემს, ჟელეს, მაჩმედას, უადკოპოლო სასმელებს და დიქიოხებს. ფეიჰოას ნაყოფი შეიცავს ოხგანიზმისათვის ადვილად შესათვისებელ იოდს, ხაც მას განსაკუთრებულ სამკუხნადო თვისებებს ანიჭებს. ფეიჰოას მწიფე ნაყოფი შეიცავს: მშხად ნივთიეხებას 30.7-40.3%, შაქიებს 8.2-12.5%, სიმჟავეს 2.3-3.1%.**

საქართველოში ფეიჰოა 1900 წელს შემოიტანეს და სოხუმის და ბათუმის ბოტანიკურ ბაღებში დარგეს. ფეიჰოა საკმაოდ ყინვაგამძლე და გვალვაგამძლე მცენარეა. მისი ღერო-ტოტები -13-14-<sup>o</sup>C-ზე ზიანდება, ხოლო -16-18<sup>o</sup>C-ზე ფესვის ყელამდე იყინება. ფეიჰოას კულტურისათვის მოსული წლიური ნალექების რაოდენობა 500-600 მ.მ სავსებით საკმარისია. ვერ იტანს ზაფხულის გახანგძლივებულ ნალექებსა და მაღალ შეფარდებით ტენიანობას, განსაკუთრებით ყვავილობის პროცესში (ივნისი-ივლისი). ასეთ შემთხვევაში აქტიურად ვითარდება ყვავილებისა და ნასკვების ნაცრისფერი სიღამპლე, რის გამოც ადგილი აქვს ნასკვების მასიურ ცვენას. საქართველოში ფეიჰოასათვის საუკეთესო აგროკლიმატურ ზონად აფხაზეთი, სამეგრელო და კოლხეთის დაბლობის (აბაშა, სენაკი, ლანჩხუთი, ფოთი, ხობი) რეგიონები მოიაზრება. რაც შეეხება აჭარა-გურიის რეგიონებს, აქ ფეიჰოას ზრდისთვის ყველაზე კარგი პირობებია, თუმცა მაღალი ტენიანობის გამო, ზოგიერთ წლებში მსხმოიარობა დაბალია, თუ დროზე არ ჩატარდა ყვავილების ლპობის საწინააღმდეგო ბრძოლის ქიმიური ღონისძიებები.

## ფეიჰოას ჯიშობრივი შემადგენლობა

ფეიჰოა, როგორც ყველა სხვა ხეხილი, თესლით გამრავლების დროს ნიშანთვისებათა ძლიერ დათიშვას იძლევა. ფორმათა დიდ სიჭრელეს ვამჩნევთ იმ ნარგაობაშიც, რომელიც საქართველოში მოიპოვება. ამჟამად, კულტურაში გვხვდება ფეიჰოას შემდეგი ფრანგული ჯიშები: ანდრე, ბესონი, პერე.

**ანდრე**-ყველაზე მეტადაა გავრცელებული, ნაყოფი მოგრძო ან ოვალური ფორმისაა, ნაყოფის ფუძე მომრგვალებულია, წვერი კი მრგვალია, კანი მოუხემო, ღია მწვანე, მოთეთრო ელფერით. ნაყოფი მწიფდება ნოემბერ-დეკემბერში. თვითგამანაყოფიერებელი ფერტილური ჯიშია, ხასიათდება უხვი მსხმოიარობით. კალიფორნიული ჯიშებიდან ჩვენში გავრცელდა: ჩოისეანა, სუპერმა და კულიჯი. ეს ჯიშები სელექციურია.

**ჩოისეანა** - ნაყოფი დიდი ზომისაა, სიმეტრიული, ოვალური, საუცხოო გემოს მქონე ადრეული ჯიშია. მწიფდება ოქტომბერ-ნოემბერში. ჯიში მოითხოვს დამამ-

ტვერიანებელი ჯიშების დარგვას.

**სუპერმა** - ხე 3.5 მ. სიმაღლისაა, მსხმოიარობაში შედის მე-4 წლიდან. ნაყოფი წაგავს ჩოისეანას ნაყოფს, ისიც დიდი ზომისაა, არომატული, მწიფდება უფრო გვიან ვიდრე ჩოისეანა.

**კულიჯი** - თვითფერტილური ჯიშია და არ საჭიროებს დამამტვერიანებელს. ნაყოფი გრძელია, სწორი, გლუვი, ოვალური. ზემოთ აღწერილ ჯიშებზე უფრო პატარაა.

## ფეიჰოას გამრავლება

არსებობს ფეიჰოას გამრავლების ორი წესი: გენერაციული (თესლით) და ვეგეტატიური (კალმებით, გადანვნით). გამრავლების ყველაზე ადვილ წესად მიჩნეულია თესლით გამრავლება. თესლით გამრავლებისას წინასწარ ორი-სამი წლით ადრე შეირჩევა მაღალმოსავლიანი, კარგი კომერციული ნიშანთვისებების მქონე სადედე ხეები, რომლებიც თვითდამტვერვით მსხმოიარობენ. ამასთან კარგი იქნება თუ გვეცოდინება სადედე მცენარის ჯიშური წარმომავლობა. სადედე ხეებიდან ნაყოფებს იღებენ სრული სიმწიფის სტადიაში. უმჯობესია თავისთავად ჩამოცვენილი მსხვილი ნაყოფები. შეგროვილ ნაყოფებს ათავსებენ სარდაფში 10-15 დღით, თესლის კარგად მომწიფების მიზნით. თესლის დასამზადებლად ნაყოფი იჭრება სიგრძეზე, რბილობიდან ფრთხილად იღებენ თესლის მასას და ათავსებენ მინის ქილაში. ასხამენ სუფთა წყალს და ტოვებენ 5-7 დღის განმავლობაში დუღილის დაწყებამდე. ადუღებულ მასას ურევვენ მინის წკირს სანამ თესლი არ გამოთავისუფლდება რბილობის ძირითადი მასისაგან. მიღებული მასა ირეცხება 1,2,3 მმ. დიამეტრის ნაჩრეტებიან საცერზე. გარეცხილი თესლი წვრილი და მსუბუქია, 1 000 ცალი თესლი იწონის 1,6 გრამს.

## ფეიჰოას თესლნერგების გამოყვანა

თესლნერგები გამოყავთ ორანჟერიაში ან კვალსათბურში. ორანჟერიაში თესლი ითესება ხის ყუთებში (70x70x-15სმ), ყუთების ფსკერზე იყრება ქვიშა დრენაჟისთვის 2-3სმ. სისქით, შემდეგ კი ყუთები ივსება ნიადაგის ხელოვნური ნარე-

ვით. სუბსტრატად იყენებენ წითელმიწა ან ალუვიური ტიპის ნიადაგს, გადამწვარ ნაკვლს და მდინარის სილას 2:1:1-ზე შეფარდებით. დასათესად გამზადებულ ყუთებში ყოველი 4-5 სმ-ის დაცილებით გაყავთ 2-3 მმ. სიღრმის კვლები. კვლებში ყოველ 1 სმ-ზე ითესება თესლი. ზემოდან ეყრება 2-3 მმ-სისქით გაცრილი მიწა, ფრთხილად იტკეპნება და ირწყვება პულვერიზატორით. ორანჟერიაში თესლის თესვის ვადაა 15 დეკემბრიდან 1 თებერვლამდე, კვალსათბურებში 15 მარტიდან 5 აპრილამდე. თესლის კარგად აღმოცენების მისაღებად ორანჟერიაში და კვალსათბურებში ჰაერის ტემპერატურა უნდა იყოს 22-25<sup>o</sup>C, აღმოცენების პერიოდი გრძელდება 20-25 დღეს, აღმოცენების უნარი 50-60% შეადგენს.

აპრილის ბოლოს, როდესაც ნათესი განივითარებს 5-7 ფოთოლს (7-8 სმ. სიმაღლის ღეროს) იწყებენ მის გადარგვას ღია გრუნტში წინასწარ გამზადებულ კვლებზე, ან სპეციალური საკვები სუბსტრატით შევსებულ 20x15 სმ-ის ზომის პოლიეთილენის პარკებში. საერთაშორისო სტანდარტებით სადღეისოდ მიღებულია ნერგების გამოზრდა პოლიეთილენის პარკებში, ამ მიზნით, პარკებში იყრება ალუვიური ან ფხვიერი წითელმიწა ყამირი ნიადაგისა და ტორფის ნარევი. ყოველ 1კგ. ნიადაგის ნარევს (ერთ პარკს) ემატება 1,5 გრ. სუპერფოსფატი. შევსებული პარკები მჭიდროდ ეწყობა 150 სმ-ის სიგანის კვლებზე, კარგად ირწყვება. გადარგვის დროს ფეიჰოას ნათესარის ფესვი 1/3-ით იკვეცება და პარკში ფრთხილად ირგება 10-12 სმ-ის სიღრმეზე. გადარგვის შემდეგ, ტარდება მორწყვა.

ზრდის დაწყებამდე მიზანშეწონილია ნერგების დაჩრდილვა მზის აწვისაგან დასაცავად. გაზაფხულ-ზაფხულის პერიოდში თესლნერგები 3-4 ჯერ ირწყვება ამონიუმის გვარჯილის 0.3-0.5%-იანი ხსნარით. აზოტიანი წყალხსნარით მორწყვის შემდეგ ხდება მცენარეების სუფთა წყლით ხანმოკლე მორწყვა. პოლიეთილენის პარკებში გამოყვანილი ფეიჰოას ნერგი იმავე წლის შემოდგომაზე აღწევს 30-40 სმ. სიმაღლეს, ხასიათდება კარგი ტრანსპორტაბელობით და მუდმივ ადგილზე გადარგვისას 100%-იანი გახარებით.

## ვეგეტატიური გამრავლება

ფეიჰოას მაღალმოსავლიანი ერთგვაროვანი პლანტაციების მისაღებად მიმართავენ ვეგეტატიურ გამრავლებას მწვანე კალმების დაფესვიანებით. კალმებს იღებენ მხოლოდ ახალგაზრდა, წინასწარ აპრობირებული სადედე ხეებიდან, რომლებიც ხასიათდებიან რეგულარული მსხმოიარობით და მაღალხარისხოვანი მოსავლით. კალმების აჭრის ოპტიმალური ვადა 15 აგვისტოდან 15 სექტემბრამდეა. კალმებს წრიან 8-10 სმ. სიგრძის 5-6მმ. სიმსხოს 2 ზედა ფოთლით. დაკალმება წარმოებს ორანჟერიაში ან კვალსათბურებში. სუბსტრატად ვარგისია წითელმიწა ნიადაგისა და ფრეზირებული ტორფის ნარევი 3:1-თან შეფარდებით. კვალსათბურებზე და სტელაჟებზე ეწყობა კარკასები კალმების გადასახურად.





გადასახურად უმჯობესია რძისებრი პოლიეთილენის ფირი. დაკალმება ხდება რიგთაშორის 10 სმ. ხოლო რიგში კალმებს შორის 4-5 სმ. დაშორებით, 3-4 სმ. სიღრმეზე. მაღალი ტემპერატურის შემთხვევაში პოლიეთილენის ფირს ზემოდან ეფარება დოლბანდი, ან სხვა თეთრი ფერის მაჩრდილობელი ქსოვილი. კალმების მაღალი დაფესვიანების მიზნით ხშირად გამოიყენება ზრდის სტიმულიატორების დაბალკონცენტრირებული ხსნარები, რომელშიც დაკალმებამდე კონებად შეკრული დაჭრილი კალმები თავსდება ქვედა ფუძით 24 საათის განმავლობაში. დაფესვიანების ოპტიმალურ ტემპერატურას წარმოადგენს : გრუნტში 20-22°C, კარკასის შიგნით ჰაერში 23-24°C. მორწყვა ტარდება პულივიზატორით, ფოთლების შენამვამდე. დაუშვებელია კალმების ჭარბი მორწყვა, ასევე დაუშვებელია ნიადაგის სუბსტრატის გამოშრობა. ფეიჭოა ძნელად დასაფესვიანებელ მცენარეთა ჯგუფს მიეკუთვნება, თუმცა იდეალური პირობებისა და სტიმულიატორების გამოყენების ფონზე გახარება-დაფესვიანება 50-60%-ის ფარგლებში მერყეობს. თუ კი საამისო პირობები არსებობს ფეიჭოას კალმების დაფესვიანება შესაძლებელია მოხდეს არა მხოლოდ უშუალოდ გრუნტში, არამედ წინასწარ სუბსტრატით შემზადებულ პოლიეთილენის პარკებში, რომელშიც მოვლისა და ნერგების გაზრდის პროცედურები გაიოლებულია. მეორე წლის შემოდგომაზე ფეიჭოას დაფესვიანებული ნერგი აღწევს 35-45 სმ. სიმაღლეს და ვარგისია მუდმივ ადგილზე დასარგავად.

**ფეიჭოას პლანტაციის გაშენება**

ფეიჭოა ნიადაგის მხრივ დიდად მომთხოვნი არაა. ის კარგად ვითარდება საშუალო და მსუბუქ თიხნარ ნიადაგებზე. კოლხეთის დაბლობზე ფეიჭოას კულტურისათვის პირველ რიგში ასათვისებელ ნიადაგებს ეკუთვნის ალუვიური, სილნარი, ეწერი და სუსტი ეწერი ნიადაგები. გარდა ნიადაგური ფაქტორისა გასათვალისწინებელია გრუნტის წყლის სიახლოვე. რაც შეეხება აჭარის, გურიის, სამეგრელოსა და აფხაზეთის გორაკ ბორცვიან წითელმიწა, ყვითელმიწა, ეწერი-მიწა ნიადაგებს, აქ ფეიჭოას კულტურას

ზრდა-განვითარებისა და მსხმოიარობის საუკეთესო პირობები აქვს.

ფერმერულ მეურნეობებში სადღეისოდ ფეიჭოას სპეციალური სამრეწველო პლანტაციები ნაკლებად მოიპოვება, იგი ძირითადად გვხვდება ცალკეული ნარგაობის სახით, თუმცა უკანასკნელ პერიოდში ურეკის, სუფსის, აბაშის, ცხაკაიას, ხობის რეგიონებში შეხვდებით საკარმიდამო ნაკვეთებზე გაშენებულ 0.1-0.5 ჰა ფართობის მქონე პლანტაციებს. ამ ზონებში ნიადაგის ჭარბი ტენიანობის გამო აწყობენ 12 მეტრიან ოვალურ კვლებს სადრენაჟო არხებით, ნიადაგს 2-3 წლით ადრე აკულტურებენ და რგავენ ფეიჭოას მცენარეებს 3 მწკრივად 4x3-მის სიხშირით ანუ 4 მეტრი მწკრივებს შორის, 3 მეტრი მწკრივში მცენარეთა შორის. ანალოგიურად წარმოებს ნაკვეთის დაგეგმვა გორაკ-ბორცვიან ზონებში. ვაკე ადგილებზე მწკრივთა შორის მანძილი შესაძლებელია იყოს 4 მ. მცენარეთა შორის 3 მეტრი. რაც შეეხება 100-ზე ზემოთ დაქანებულ ფერდობებს, აგეგმვა წარმოებს გარდიგარდმო-ჰორიზონტალურად. სარგავ ზოლზე მოინიშნება რგვის ადგილები 3x3-მ-ზე. ნიადაგს წინასწარ ამუშავებენ 45 სმ. სიღრმეზე, დამუშავებისას შეაქვთ ფოსფორიანი სასუქი 200-250 კგ. ანგარიშით ჰექტარზე. დარგვის წინ მონიშნულ ადგილებში ამოიღებენ 30-40-სმ. სიღრმის ორმოს, მასში შეაქვთ 10 კგ. ტორფკომპოსტი, 250 გრ. სუპერფოსფატი და 100 გრ კალიუმის მარილი.

დასარგავად გამოიყენება პოლიეთილენის პარკში გამოყვანილი 1 ან 2 წლიანი სტანდარტული ნერგები, რომლებსაც გააჩნიათ შესაბამისი სერტიფიკატი. დარგვის დროს, ნერგს ფრთხილად აშორებენ პოლიეთილენის პარკს და მიწის კომთან ერთად, ათავსებენ წინასწარ შემზადებულ ნიადაგის ნარევიში, ნერგს ასწორებენ ვერტიკალურად, ფრთხილად აყრიან ნიადაგს და ტკეპნიან. ნერგებით პლანტაციის გაშენება შესაძლებელია შემოდგომაზე, 15 სექტემბრიდან ნოემბრის ბოლომდე, გაზაფხულზე, პირველი მარტიდან აპრილის ბოლომდე. პლანტაციის გაშენების დასასრულს, თითოეული ფერმერი ადგენს ნაკვეთის პასპორტს, რომელშიც დაფიქსირდება: გაშენების წელი, ადგილმდებარეობა, ჯიშური შედგენილობა, გაშენების სიხშირე და სხვა მნიშვნელოვანი საკითხები. აღნიშნული დოკუმენტი ასევე აუცილებელია სადაზღვეო კომპანიებთან ურთიერთობისათვის.

**ფეიჭოას პლანტაციების მოვლა**

დარგვის შემდეგ 15 აპრილიდან 1 სექტემბრამდე ვაკე ადგილებზე წარმოებს დარგული მწკრივების 2 მ. სიგანის ზოლების დამუშავება 3-4 ჯერ ხელით. რიგთაშორისებში კი, ტარდება კულტივაცია. ფერდობ ადგილებზე ყველა ოპერაცია ხელით ტარდება. შტამბის ირგვლივ 50 სმ. მცენარის ახლოს სარეველები ხელით უნდა მოცილდეს და ნიადაგი ფრთხილად გაფხვიერდეს. დარგვის მეორე-მესამე წელს ნიადაგის გამკვრივებასთან ერთად მცენარის ირგვლივ 8-10 სმ სიღრმეზე უნდა შემოიბაროს. ამ პერიოდში აუცილებელია ფოსფორიანი და

კალიუმის სასუქების შეტანა.

ახალგაზრდა პლანტაციის რიგთაშორისებში 1-5 წლამდე ითვლება შემოდგომა-ზამთრის ან ზაფხულის სიდერატები, თესვა წარმოებს მცენარის შტამბიდან 60-70 სმ-ის დაშორებით. სასურველია სიდერატების ნიადაგში ჩახვნა-ჩაკეთება, რაც აუმჯობესებს მცენარეთა კვების რეჟიმს. პლანტაციის გაშენების მეორე წელს, უნდა ჩატარდეს დაღუპული, ან მექანიკურად ძლიერ დაზიანებული მცენარეების ახლით შეცვლა იგივე ჯიშებით. ფაიჭოა მართალია ინვითარებს კომპაქტურ და შეკრულ ვარჯს, თუმცა მცენარის მერქნის ფაშარი აგებულების გამო ძალზე მტვრევადია. ამდენად, მცირეოდენი მექანიკური დანოლა იწვევს ახალგაზრდა ღერო-ტოტების დაზიანებას. დაზიანება კიდევ უფრო შესამჩნევი ხდება დიდთოვლიანობის შემთხვევებში. ამისათვის 6-7 წლის ასაკამდე მიზანშეწონილია ახალგაზრდა ნარგაობის ვარჯის შეკვრა 3-4 ადგილას რბილი სახვევით. ზრდასრულ პლანტაციებში დიდთოვლიანობის შემთხვევაში აუცილებელია ნარგაობის თოვლისაგან დაბერტყვა. გაზაფხულზე ფეიჭოას შეკრული მცენარეები გაიხსნება, თოვლისა და სხვა ბუნებრივი მიზეზებით დაზიანებული ტოტები სეკატორით ან ხერხით მოიჭრება და მოხდება პლანტაციიდან გატანა.

**ფეიჭოას პლანტაციის განოყიერება**

ორგანული სასუქებიდან სრულმსხმოიარე ნარგაობაში შეტანა ხდება ნაკელი და ტორფკომპოსტი 20-40 კგ ერთ ხეზე. მინერალური სასუქებიდან გამოიყენება აზოტმჟავა ამონიუმი (გვარჯილა) 33-34%, გოგირდმჟავა ამონიუმი (21-22%) და კალიუმის მარილი (35-40%). ფოსფორიანი და კალიუმის სასუქების შეტანა ხდება შემოდგომით, ან ადრე გაზაფხულზე ნარევის სახით შესაბამისი დოზების დაცვით, შტამბის ირგვლივ მსუბუქი გადაბარვის დროს. აზოტიანი სასუქები შეგვაქვს ორ ვადაში: 60% გაზაფხულზე გადაბარვისთანავე, ხოლო 40% ყვავილობის შემდეგ არა უგვიანეს 10-15 ივლისისა.

**ფეიჭოას მავნებლები, დაავადებები და მათ წინააღმდეგ ბრძოლის ღონისძიებები**

ნერგების წარმოების პროცესში სასათბურე პირობებში აღმონაცენებს აზიანებს: მახრა, ხვატარი, ნემატოდა, თრიფსი, ღრაჭა, ბუგრები. დაავადებებიდან განსაკუთრებით საშიშია სამხრეთული სკლეროციული სიდა-მპლე, რომლის სოკო მიცელიუმი იჭრება ნათესარის ქსოვილებში და იწვევს ფესვის ყელის ლპობას. ასევე ფუზარიოზი ჭარბი ტენისა და მაღალი მჟავიანობის პირობებში იწვევს ნერგების ფესვებისა და კალმებზე წარმოქმნილი კალიუსის ლპობას.

მავნებლების წინააღმდეგ სანერგეში თესვისა და კალმების დარგვის წინ აწარმოებენ პექსაქლორანის შეტანას 5-8 სმ სიღრმეზე. ფიტოპათოგენური სოკო-ორგანიზმების წინააღმდეგ კი, საჭიროა ნიადაგის წინასწარ დეზინფექცია 2-3%-იანი კარბათიონის სამუშაო ხსნარით. ნაყოფმსხმოიარე ფეიჭოას პლანტაციებში მავნებლებიდან გვხვდება აბლაბუდიანი და ბენვიანი ტკიპა, ფარიანები და ცრუფარიანები, ავადმყოფობებიდან: ყვავილებისა და ნასკვების ნაცრისფერი სიდამპლე, ფოთლების ყავისფერი და ნაცრისფერი ლაქიანობა.

მავნებელ დაავადებათა წინააღმდეგ საჭიროა სანიტარულ-ჰიგიენური და პროფილაქტიკური ღონისძიებების ჩატარება. ბრძოლის ქიმიური მეთოდებიდან გამოიყენება სპილენძის ქლორფანგის 0.4%-იანი ან სილსაქსილის სამუშაო ხსნარით შენამვლა ვეგეტაციის დაწყებამდე და ნაყოფების გამონასკვის შემდეგ.

**ნაყოფის კრეფა და რეალიზაცია**

ფეიჭოას პლანტაცია მსხმოიარობაში შედის გაშენების მეოთხე, მეხუთე წელს, ნაყოფი მნიფდება ოქტომბერ-ნოემბერში და მომწიფებისთანავე იწყებს ჩამოცვენას, ამიტომ მისი ნაყოფის შეგროვება პერიოდულად ხდება. მოკრეფილი და შეგროვებული ნაყოფები ხარისხდება. წვრილი ნაყოფები გამოიყენება გადამუშავებისათვის. მსხვილი ნაყოფები ეწყობა 10-12 კგ ზომის ყუთებში და იგზავნება სარეალიზაციოდ.

ფეიჭოას ნაყოფი ვერ ეგუება შენახვას, თუმცა სპეციალურ სამაცივრო დანადგარების პირობებში, მისი შენახვის პერიოდი შესაძლებელია გახანგრძლივდეს.



# სილოსის დამზადების ტექნოლოგია მცირე ფერმერებისთვის



სასილოსე მასის (ფუხაჟის) დასილოსება ერთ-ერთია იმ მთავარი მეთოდებიდან, რომელიც მსხვილფეხა და წვიმიანი პირობების საკვების საკონსერვაციოდ გამოყენება. სილოსი, ცხოველების კვებაში ძირითადად ჩნდება მაშინ, როცა იზრდება ბუნებრივი საკვები ნაკლებად ხელმისაწვდომია. დასილოსების პროცესი მწვანე, ნედრი მცენახის მომკით იწყება. შემდეგ იგი იპყრება ფეხმეხისათვის ხელსაყრელ კონტეინერებში, სადაც ბაქტერიებისგან დაცულ, უპაეხო საცავებში ნედლეული ფეხმეხისათვის პროცესს გადის. ამგვარად, შენახულ ფუხაჟს „დასილოსებული მცენახე“ ან უბრალოდ, „სილოსი“ ეწოდება.

დასილოსებას ხამდენიმე უპირობებო აქვს. დასილოსებული ფუხაჟი ხანგრძლივად და კარგ კონდიციაში ინახება, ხაც საშუალებას იძლევა ცხოველებისთვის მაღალი ხარისხის, ნოყიერი საკვები უზრუნველყოთ ზამთრის ან გვადის პეიოდებში. ამავდროულად, სილოსი ინახავს ფუხაჟის საგემოვნო და სასახებლო თვისებებს, ის ნაკლებად გამომშხადი და წვნიანია. ამავდ-

როულად, კომპაქტუხად დაპყრული სილოსი ფეხმაში ნაკლებ ადვილ იკავებს.

სილოსის უაყოფით მხაზე მიიჩნევა მისი დამზადების გაკვეთი სიხურე. სილოსის დამზადება შომატევიდი საქმიანობაა, რომელიც ბევრ მუშახელს მოითხოვს. ასევე, თუ სილოსის დამზადების პროცედურები ზემოწვნით ახა დაცული, ფუხაჟი შესაძლოა გაფუჭდეს.

სილოსის დასამზადებლად ნებისმიერი მწვანე მცენახე გამოდგება, თუმცა უპირობებოა ენიჭება ისეთ მცენახეებს, რომელსაც მაღალი კვებითი ღირებულება აქვთ. სასილოსე ყველაზე ხშირად იყენებენ: ბადახს, სიმინდს, სოხბოს, პაჰკოსნებს, იონჯას ან ამ ნედლეულის კომბინაციას. დანამატი, მაგალითად, როგორცაა მელისა, გამოიყენება სილოსის უფრო გამანოყიეხებლად.

გახსოვდეთ! სილოსის მომზადებისას მნიშვნელოვანია ახ გამოიყენოთ შხამიანი და პესტიციდებით ან ჰეხიციდებით ახლად დამუშავებული მცენახეები.



იონჯა



მინის ზედა კონტეინერი

## სილოსის დამზადების 6 ძირითადი საფეხური

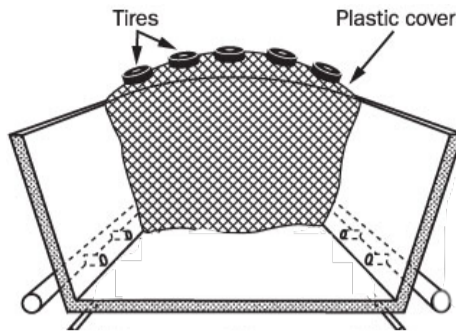
- 1 განსაზღვრეთ საჭირო სილოსის რაოდენობა
- 2 ააგეთ/მოამზადეთ შესანახი რეზერვუარი/საწყობი
- 3 მომკით და დააქუცმაცეთ სასილოსე მასა (ფურაჟი)
- 4 გააშრეთ სასილოსე მასა (ფურაჟი) შესაბამის კონდიციაში, ისე რომ შეინარჩუნოს სინესტე
- 5 შესანახი რეზერვუარი/პარკი/კასრი გაავსეთ ფურაჟით და მაქსიმალურად დაპრესეთ
- 6 ჰერმეტიკად დახურეთ შესანახი რეზერვუარი და რეგულარულად შეამოწმეთ იგი

## შესანახი რეზერვუარის/საწყობის ტიპები

არსებობს სხვადასხვა სახის რეზერვუარი, სადაც სილოსის მომზადება-დასაწყობება შესაძლებელი. სილოსი შეიძლება დაიპრესოს შედარებით მცირე ზომის კონტეინერში, კასრში, ტომარაში ან ენ სასილოსე პარკებში, რომელსაც შეუძლია 200 კგ მოცულობის მასა დაიტოს.

- სილოსის საწყობის მოწყობა შესაძლებელია მინის ზედაპირზე. ასეთი საცავი შეიძლება აშენდეს მინის ზემოთ, კედლების გარეშე. ის არ საჭიროებს მუდმივ და გამძლე კონსტრუქციას. ამგვარი საცავი შეიძლება შეიკრას თავად სილოსის შესანახი კონტეინერების ერთობლიობით.
- კონტეინერი/ბუნკერი წარმოადგენს მინაში ჩასმულ კედლებს ღია ზე-

დაპირით, სადაც სილოსის შენახვა ხანგრძლივი პერიოდით არის შესაძლებელი.



## მოსავლის აღების დრო და ტენიანობის დონე



### „ბურთის“ მეთოდი

როგორც წესი, პარკოსნებისა და ბალახ-პარკოსნების აღება/მომკა უნდა მოხდეს მაშინ, როცა პარკოსნების სიმალე აღწევს ყვავილობის 10%-იან ფაზას. სათანადოდ დატენიანებული ნედლეული გადამწყვეტია მაღალი ხარისხის სილოსის მისაღებად. თუ ნედლეული ზედმეტად ტენიანია, ეს ზრდის კვებითი თვისებების დაკარგვის რისკებს და წარმოქმნის პროპიონმჟავას, რომელიც სილოსს აძლევს არასასურველ სუნს.

ნედლეულის ტენიანობის გასაზომად არაერთი საშუალება არსებობს, მაგრამ მათ შორის ყველაზე მარტივი ენ „ხელის მეთოდი“ (დაწყლიტე/დასრისე მეთოდი), რომლის მიხედვით, თუ ხელის მოჭერის შემდგომ შეკრული ფურაჟი ნელ-ნელა გაიშლება - ის მზადაა სილოსის პროცესში ჩასაშვებად.

### ნედლეულის ტენიანობის გაზომვა ენ „ხელის მეთოდით“

აიღეთ ერთი მუჭა დაქუცმაცებული ფურაჟი და მოწყლიტეთ ხელში 20-30 წამის განმავლობაში. გახსენით ხელი და თუ ფურცლები ნელა დაეშვება ხელის გულისკენ, ასეთი ფურაჟი მზადაა სასილოსედ.

## შესანახი რეზერვუარის/საწყობის აკვება

შესანახი კონტეინერი ძალიან სწრაფად უნდა გაივსოს და დაიპრესოს. თავდაპირველად, დაყარეთ ფურაჟი შესანახი კონტეინერის ზედაპირზე და გაშალეთ. დანაწევრებულად ჩაყრილი მწვანე მასის თითო ფენა არ უნდა აღემატებოდეს 15 სმ-ს. ფურაჟის ყოველი მომდევნო ფენის დამატება უნდა მოხდეს მას შემდეგ, რაც წინა ფენა უკვე კარგად დაპრესილია. დაპრესვა, გადამწყვეტია მაღალი ხარისხის სილოსის მისაღებად. დანეხვის დროს ჰაერი მაქსიმალურად გამოიდევენება გარეთ და არ წარმოიქმნება ენ „ჭიბები“, რომლებმაც შესაძლოა ფერმენტაციის პროცესს შეუშალოს

ხელი. პრესისთვის შესაძლოა გამოიყენოთ ადამიანის ფიზიკური ძალა, ქვა, ხის მასა ან ნებისმიერი სხვა ნივთი. დანეხვის დასრულებისთანავე, რეზერვუარი/საწყობი დაუყონებლივ უნდა დაიხუროს ჰერმეტიკად. ამისათვის, შეიძლება გამოიყენებული იყოს ცელოფნის პარკები, რომელიც მჭიდროდ დალუქავს საცავს.

### კონტროლი

შესანახი რეზერვუარის/საწყობის ჰერმეტიკად დახურვის შემდგომ, რეგულარულად შეამოწმეთ იგი და დარწმუნდით, რომ ის დაზიანებული არაა და არ ხურდება. განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციეთ დამცავ, დასალუქ ცელოფანს, დარწმუნდით მის მთლიანობაში, შეამოწმეთ, რომ მას ცხოველები ან მღრღნელები არ აზიანებენ. თუ შეამჩნევთ, რომ სილოსის ტემპერატურა იმატებს, რეზერვუარი გახსენით. სილოსში, ნედლეულის ტემპერა არ უნდა აცდეს 40 C. სილოსის გადახურება შესაძლოა განაპირობოს კონსერვაციის პერიოდში ნედლეულის ძალიან დაბალმა ტენიანობამ, ფურაჟის გადამწიფებამ ან არასათანადოდ დაპრესვა-დაქუცმაცებამ.

### როდის არის სილოსი მზად

სილოსი მზად უნდა იყოს დაკონსერვებულიდან მინიმუმ სამ კვირაში, მაგრამ, როგორც წესი, მომზადების 60-70 დღიანი პერიოდი არის ოპტიმალური ვადა. პირუტყვისთვის სილოსის მიცემასა და მის მომზადებას შორის პერიოდი, დამოკიდებულია გამოყენებული ნედლეულის ხარისხზე და იმაზე, თუ რა პერიოდით არის შესაძლებელი სილოსის გაუხსნელად დატოვება.

სილოსს, დაახლოებით დამპალი ვაშლის ან ოჯახში დამზადებული მწილის მსგავსი სუნი უნდა ჰქონდეს. სილოსის კვებითი ღირებულება ძალიან მაღალია, ამიტომ მისი მიწოდება მაღალპროდუქტიული ცხოველებისთვის პრიორიტეტული უნდა იყოს. ცხოველებს მცირე დრო სჭირდებათ სილოსთან შესაგუებლად. მათ შესაძლოა არ მოეწონოთ სილოსის სუნი, რომელიც რამდენიმე დღეში ქრება. განსხვავებული არომატის მისანიჭებლად, შესაძლებელია სილოსს დაამატოთ მელისა, რომელიც სასიამოვნო და მადისაღმძვრელ სუნს მისცემს.

სწორად დამზადებული სილოსი, მთავარი საკვებია მსხვილფეხა და წვრილფეხა პირუტყვისათვის ზამთრისა და გვალვის პერიოდებში. მას იყენებენ როგორც მცირე, ასევე დიდ ფერმებში. სილოსის სწორად დამზადებისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს მომზადების ტექნიკას და შენახვას. ასევე, ნედლეულის სწორ დროს აღებას, ტენიანობის ზუსტად შერჩევას, დროულად შენახვას, მაქსიმალური ჰერმეტიკობის უზრუნველყოფასა და სწორად დავარგებას.

